

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK HIYATALOS KÖZLÖNYE

Szerkesztőség:
Budapest, V., Hold-utca 7.

Megjelen minden hó 15-én.

Kiadóhivatal:
Budapest, V., Hold-utca 7.

Könyvnyomdák és betüöntödékek a magyar korona országainak területén.

(Az időközben előforduló változások szíves bejelentését kérjük.)

BUDAPESTEN.

<p>KÖNYVNYOMDÁK:</p> <p>I. KERÜLET (VÁR.)</p> <p>Magyar Kir. Államnyomda, Nándor-tér 1.</p> <p>Egyetemi nyomda, Iskola-tér 1.</p>	<p>Hiunyadi Mátyás, irod. és könyvnyomda-intézet. Zöldfa-utca 43.</p> <p>Neuwald Illés, Gránátos-utca 8.</p> <p>Országgyűlési Értesítő Nyomdája, Gránátos-utca 1.</p>	<p>Kaufmann József, Dorottya-u. (Wurm-udv.).</p> <p>Kertész József, Mária Valéria-utca 11.</p> <p>Kollmann Pülöp, Arany János-utca 34.</p> <p>»Kosmos« műintézet, könyvnyomda r.-t. Nádor-utca.</p>	<p>Brózsza Ottó, Váci-körút 17.</p> <p>Fritz Ármin, Révay-utca 2.</p> <p>Galitzenstein J., Vörösmarty-utca 32.</p> <p>Gutenberg-Nyomda, Gyár-utca 31.</p>	<p>Zeisler M., István-tér 17.</p> <p>VIII. KER. (JÓZSEFVÁROS).</p> <p>Bartalits Imre, Eszterházy-utca 12.</p> <p>Fried S., Stáció-utca 4.</p> <p>Rózsa Kálmán és neje, Szentkirályi-utca 30.</p>
<p>II. KERÜLET (VIZIVÁROS).</p> <p>Bagó M. és Fia, Ponty-utca 4.</p> <p>Heisler József, Várkert-rakpart 1.</p> <p>Müller K. (Münster K.), Fő-utca 20.</p> <p>Wacker F., Lánchíd-utca 17.</p>	<p>Pallas, irodalmi és nyomdai részvénytársaság, Kecskeméti-utca 6.</p> <p>Pardavy József, Papnövelde-utca 10.</p> <p>Poldini Ede és Társa, Ferencz József-rakpart 17.</p> <p>Rudnyánszky Antónia, Papnövelde-utca 8.</p>	<p>Légrády Testvérek, Nádor-utca 7.</p> <p>Löv Ede, Béla-utca 1.</p> <p>Márkus Samu, Dorottya-utca 5.</p> <p>Pesti Könyvnyomda-Részvénytársaság, Hold-utca 7.</p>	<p>Kunossy Vilmos és Fia, Gyár-utca 34.</p> <p>Löbl Dávid, Andrássy-út 19.</p> <p>Mahrer Testvérek, Szerecsen-utca (államv. nyugdíjint. palotája).</p> <p>Markovits és Garai, Lázár-utca 17.</p>	<p>IX. KER. (FERENCZVÁROS).</p> <p>Engelmann M., Lónyay-utca 7.</p>
<p>III. KERÜLET (Ó-BUDA).</p> <p>Wimmer Márton, Serfőző-utca 10.</p>	<p>Schlesinger Ignác, Rostély-utca 2.</p> <p>Schmidl Sándor, Magyar-utca 6.</p> <p>Várnai Pülöp, Sarkantyús-utca 5.</p>	<p>A Pesti Lloyd-Társulat Könyvnyomdája, Dorottya-utca 14.</p> <p>Pollák M. Miksa, Nagy korona-utca 20.</p> <p>Preszburg Frigyes, Arany János-utca 21.</p>	<p>Mezei Antal, Mozsár-utca.</p> <p>Nagel István, Nagymező-utca.</p> <p>Neumayer Ede, Szerecsen-utca 33.</p>	<p>X. KER. (KÜBÁNYA).</p> <p>Első kübányai könyvny. (Kertész J.)</p>
<p>IV. KERÜLET (BELVÁROS).</p> <p>Anglo-Nyomda (Kohn F.), Gránátos-utca 20.</p> <p>Athenaeum, irod. és nyomdai részv.-társaság, Ferencziek-tere 3.</p>	<p>Schlesinger Ignác, Rostély-utca 2.</p> <p>Schmidl Sándor, Magyar-utca 6.</p> <p>Várnai Pülöp, Sarkantyús-utca 5.</p> <p>Wodianer F. és Fiai, Sarkantyús-utca 3.</p>	<p>Quittner József, Váci-körút 18.</p> <p>Schlenker és Kovács, Akadémia-utca 7.</p> <p>Schlesinger és Kleinberger, Nagykorona-utca 15.</p> <p>Weismann (sz. Laszk) E., Nádor-utca 18.</p>	<p>Posner K. Lajos és Fia, Csengery-utca 31.</p> <p>Rigler J. E., Rózsa-utca 55.</p> <p>Ullmann József, Teréz-körút 3.</p>	<p>BETÜÖNTÖDEK:</p> <p>Államnyomda, I. vár, Nándor-tér 1.</p> <p>Athenaeum, IV., Ferencziek-tere 3.</p>
<p>Buschmann Ferencz, Koronaherczeg-utca 8.</p> <p>Franklin-Társulat, magy. irod. int. és könyvny., Egyetem-utca 4.</p> <p>Fanda József, Aranykéz-utca 5.</p> <p>Gansel Zsigmond, Sütő-utca 6.</p> <p>Goszler Gyula, Aranykéz-utca 1.</p> <p>Hedvig S., Károly-körút 22.</p>	<p>Bondiner A., Arany János-utca 18.</p> <p>Birkholz és Vayda, Nádor-utca 19.</p> <p>Burián M., Váci-körút 10.</p> <p>Czettel és Deutsch, Bálvány-utca 12.</p> <p>Hornyánszky Viktor, Arany János-utca 1.</p> <p>Hungaria Könyvnyomda és kiadó-üzlet, Váci-körút 34.</p>	<p>Beck F., Révai-utca 8.</p> <p>Budapesti kiadó- és könyvnyomda-szövetkezet, Kemnitzer-utca 1.</p> <p>Biolitz B., Király-utca 6.</p>	<p>Weissenberg Ármin, Múzeum-körút 21.</p> <p>VII. KER. (ERZSÉBETVÁROS)</p> <p>Deutsch J., Károly-körút 7.</p> <p>Garai Mór, Dohány-utca 1.</p> <p>Hunnia-Könyvnyomda, (Tulajdonos: Münz M.) Rombach-utca 1.</p>	<p>Első Magyar Betüöntöde Részvénytársaság, VI., Dessowfy-utca 32.</p> <p>Egyetemi nyomda, I. vár, iskola-ter 1.</p> <p>Fischer és Mika, VII., Király-utca 83.</p> <p>Franklin-Társulat, könyvnyomda r.-t., IV., Egyetem-utca 4.</p>
<p>Hedvig S., Károly-körút 22.</p>	<p>Kálmán M. és Társa, Nagykorona-utca 5.</p> <p>Kanitz C. és Fiai, Vadász-utca 26.</p>	<p>VI. KER. (TÉREZVÁROS).</p>	<p>Toldy-Könyvnyomda, (Tóth Gyula) Dohány-utca 14.</p>	<p>Pallas, IV., Kecskeméti-utca 6. szám.</p> <p>Pesti Könyvnyomda-Részvénytársaság, V., Hold-utca 7.</p>

KÖNYVNYOMDÁK A VIDÉKEN.

Ada. Berger Adolf.	Czegléd. Piros J. és Társa. Sebők J.	Gyulaféhérvár. Politzer L. Püspöki nyomda. Sombori Nándor. Voltz H.	»Közművelődés« nyomda. Lehmann és Baldi. »Magyar Polgár« nyomda. Poltz Albert. Stratzinger G.	Munkács. Blayer Pinkász. Farkas Kálmán. »Kárpát« könyvnyomda.
Alsó-Kubin. Schneider Dezső.	Debreczen. »Debreczeni Ellenőre« ny. Kutassi Imre. »Debreczene« nyomda- részvény-társaság. Szabó Ferencz. Pongrácz Viktor. Városi nyomda. Ij. Gyűrky Sándor.	Hajdu-Szoboszló. Plón Gyula.	Komárom. Ziegler Károly. Özv. Krausz Ignáczné. Spitzer Sándor.	Muraszombat. Grünbaum S.
Alsó-Lendva. Bozay P.	Deés. Demeter és Kiss.	Hajdu-Böszörmény. Maróczy M. József.	Körmend. Részvény-nyomda. Berger Róza.	Nagy-Atád. Grünberger A.
Apatin. Szavadi József.	Detta. Heldenwanger J.	Halas. Prager Ferencz.	Körmöcbánya. Jürges A. özv.	Nagy-Bánya. Lengyel V. Molnár Mihály.
Arad. Aradi nyomda-társaság. Gyulai István. Lengyel Lipót. Muskát Béla. Román gör. kel. egyház- megye nyomdája. Róthy Lipót és Fia. I. aradi amerikai gyors- sajtónyomda. Weissberger Soma.	Déva. Hirsch Adolf. Breuer Mór.	Hátszeg. Stern M.	Köszeg. Feigl Frigyes. Feigl Gyula. Köszegi József.	Nagy-Becskekerek. Gresics I. Jokly J. Pleitiz Fer. Pál utóda (dr. Brajjer L. és Mayer R.) Scheinberger Ignác.
Aranyos Maróth. Részvénynyomda. (Telszáz- molás alatt.)	Devecser. Rosenberg Zsigmond.	Hódmező-Vásárhely. »Hungaria«-nyomda. Kanitz G. Lévai Fülöp.	Küla. Berkovics Márkus.	Nagy-Bittse. Spiegel Samu.
Baja. Kollár Anta és Fia. Nánay Lajos. Streinitz Gyula.	Ditró. Ditró és Szárhegy közsé- gek nyomdája.	Holics. Hotascha J.	Kún-Szt.-Márton. Sima F. fiókja.	Nagy-Rőcze. Künstler Soma.
Balassa-Gyarmat. Halyak István. Kék László.	Dombóvár. Első dombóvári könyv- nyomda és papírszergyár.	Huszt. Neufeld S.	Kún-Szt.-Miklós. Bors K.	Ó-Széplak. Nyitrávölgyi Guzd. Egylet nyomdája.
Balázsfalva. Gör. k. püspöki nyomda.	Dunaföldvár. Schwarz Manó.	Igló. Schmidt József.	Kis-Ujszállás. Jámbor Tivadar.	Nagy-Enyed. Wokál János.
Bártfa. Bleier M.	Eger. Érseki Lyc. Nyomda. Kohn Dávid.	Ipolyság. Neumann József.	Léva. Nyitrai és Társa.	Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. Singer Lipót. Wajdics és Danieltisz Weiss L. és F.
Battonya. Gaál Vilmos.	Eperjes. Kosch Árpád.	Jászberény. Brünauer Adolf. Hay Géza.	Lippa. Gercsek József. Zách József.	Nagy-Károly. Róth Károly. Seper Kajtán.
Békés. Povázsay Testvérek.	Érsekujvár. Winter Zs.	Kabold. Deutsch Mózes.	Lőcse. Reisz M. József. Werthmüller J. és Fia.	Nagy-Kikinda. Kiadói nyomda. Radák János. Milenkovits István.
Békés-Csaba. »Corviná«-ny. (Szihelszky József.) Lepage Lajos. Povázsay Testvérek.	Erzsébetváros. Kotzauer J.	Kalocsa. Holmayer Ferencz. Malatin Antal.	Losoncz. Kármán részvény-társaság Roth Simon.	Nagy-Körös. Ottinger Ede.
Besztercze. Botschar T. Orendi Károly.	Esztergom. Buzárovits Gusztáv. Laiszky János. Tábor Adolf.	Kaposvár. Hagemann K. Jancsovics Gyula. Kéthelyi Miksa.	Lugos. Traunfellner Károly. Wenczelly J. és Fia.	Nagy-Mihály. Landesmann B.
Beregszász. »Haladás« könyvnyomda, tulajd.: Juhász Piroska.	Fehértemplom. Wunder J.	Kapuvár. Buxbaum József.	Magyar-Óvár. Czéh A.	Nagy-Szalonta. Reich Jakab. Adler Jakab.
Besztercebánya. Machold F. Singer Jakab.	Felső-Eőr. Schodisch Lajos.	Karánsebes. Obrehoja Antal. Püspöki nyomda.	Makó. Gaál és Gömörly. Neumann József.	Nagy-Szeben. Closius örökösei. Krafft Vilmos. Drotleff József. Institut tipografic. Reissenberger Adolf. Román püspöki könyvny.
Bicske. Lederer Sándor.	Fertő-Nezsider. Horváth B.	Karáczag. Szódi S.	Malaczká. Wiesner testv.	Nagy-Szt.-Miklós. König Salamon.
Bonyhád. Özv. Fein Teréz.	Piume. Baratta P. Chiuzzelin & Co. Jerouscheg G. Karlitzky Ferencz. Stabilimento Tipo-litogra- fico Piumano.	Kassa. Özv. Lipóczy Józsefné. Bernovics J. Ries Lajos. Werfer Károly.	Mármaros-Sziget. Részvény-nyomda. Vider Mendel. Baiásy L. Rosenstein Mayer.	Nagy-Szőllős. Székely Simon.
Brassó. Albrecht Adolf. Gött János és Fia. Muresianu Aurél. Alexi Th. »Közművelődés«-nyomda.	Fogaras. Thierfeld Lipót.	Kecskemét. Szilády László. Tóth László. »Pannonia«-nyomda.	Maros-Vásárhely. Ev. ref. Collegium nyomda. Róm. kath. leányiskola könyvnyomdája. Grün Vilmos.	Nagy-Szombat. Goldmann M. Horovitz Adolf. Winter Zsigm. özvegye.
Brezsnóbánya. Kreislér J.	Galánta. Német Gyula.	Késmárk. Sauter Pál.	Mátészalka. Weisz Zsigmond.	Nagy-Tapolcsány. Platzko Gy.
Buziás. Ullmann F.	Galgócz. Horovitz Adolf.	Keszthely. Nobel J. Farkas J.	Medgyes. Reissenberger G.	Nagy-Várad. Pauker D. Berger Samu. Guttmann V. Lang József. Freund L. Laszki Ármin. Naschitz Gyula. Rosenbaum Vilmos. Sonnenfeld Adolf. »Szigligeti« nyomda.
Csákova. Chudy Testvérek.	Gyergyó-Szt.-Miklós. Szabó L.	Király-Helmeicz. Klein József.	Mezőtúr. Gyikó Károly.	Német-Palánka. Kristofek.
Csáktornya. Fischl Fülöp.	Gyoma. Knerr Izidor.	Kis-Czeil. Menyhért Julia.	Mindszent. Goldstein Mór.	
Cservenka. Spannagel J.	Gyöngyös. Herzog A. F. Kohn L.	Kezdi-Vásárhely. Szabó A.	Miskolcz. Forster Rezső. Wesselényi Géza. Stamberger Bernát.	
Csiksomlyó. Ferenczrendi nyomda.	Győr. Fischer István és F. utóda: Nitsmann József. Surányi János. »Pannonia« könyvnyomda (Tulajd. Haar Samu és Raab Béla). Polgár Bertalan.	Kiskún-Félegyháza. Renezay József.	Módos. Zeiser J.	
Csikszereda. György Jakab Márton.	Győr-Sziget. Gross G. és társa.	Kis-Martón. Dyk Ede.	Mohács. Blandi János.	
Csongrád. Schwartz Sándor. Silber János.	Gyula. Dobay János.	Kisvárdá. Krausz Adolf	Moór. Engländer Jakab.	
Csorna. Neumann Samu.		Kolozsvár. Ferdinánd, Gombos és Sztupjár. »Ellenzék« nyomdája. Gámán János örökösei.		

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

MEGJELEN MINDEN HÓ 15-ÉN

II. ÉVFOLYAM

BUDAPEST 1892 FEBRUÁR

2. SZÁM

Kleinmann Frigyes emlékezete.

Csak az imént láttuk őt itt, áldásos működésének színhelyén, és most hiába keresi elborult tekintetünk az ő megszokott, rokonszenves egyéniségét, mely nem volt ugyan egészségtől duzzadó daliás alak, de a gyöngye, törékeny testben nagyratörő nemes lélek lakott, mely lángolón szerette hazáját s buzgott és fáradozott ember- és pályatársai boldogulásáért. A szív, melyben ép oly odaadó szeretet lakott családja iránt, mint a mily szeretettel ölelte magához barátait, szaktársait és az egész emberiséget: ez a nemesen érző szív megszünt dobogni; a beszédes ajak, melynek ígéit oly élvezettel hallgattuk, elnémult örökre; a kéz, mely a magyar nyomdászati szakirodalom fejlesztésén oly serényen munkálkodott, megmerevedve a földben pihen. Szomorú tekintetünk csüggetegen jár körül az itt hagyott szaktársak sorain s aggódva kérjük: vajjon lesz-e, ki őt pótolja, a ki fölvegye a tollat, melyet a kérlelhetlen halál erőszakkal csavart ki kezéből, a ki a magyar nyomdászati szakirodalomnak még vajmi ugar földjét tovább munkálja? És vajjon lesz-e, a ki oly buzgón, oly odaadó ügyszeretettel fogja kezelni elejtett kormánypálcáját e körnek, mely oly áldásos hatással van fiatal nemzedékünk kiképezésére, de melyre még oly sok, oly nagyon sok teendő vár?...

Ez aggodalmas kérdésre, gyászunk közepette is, azt hiszem, biztató feleletet adhatunk. Hiszen vannak derék, tehetséges és lelkes harcosai a jó ügynek most is, a kik bizonyára felbuzdulnak boldogult Kleinmann Frigyesünk példáján s diadallal fogják folytatni az ő nemes munkáját, melyet — fájdalom — oly korán volt kénytelen félbeszakasztani!

Bemutatom önöknek, fiatal szaktársaim, az ő életét, nem ugyan részletes életrajzban, melynek e rövid megemlékezés keretében nincs helye, hanem csak egyes mozzanatokban, melyek vilá-

got vetnek az ő nemes gondolkozásmódjára, ambiciózus törekvésére, minden szép és nemes ügy iránt való lelkes buzgalmára.

1868-ban volt, midőn engedve közös tanítómesterünk, néhai Burger Zsigmond meghívásának, — kinek csak az imént állítottunk a boldogult Kleinmannal együttesen egy szerény irodalmi emléket az »Évkönyv«-ben — visszatértem Szegedre, hogy ama nyomdának vezetését átvegyem, melyben több mint egy évtizeddel előbb az első oktatást nyertem szakmámban. A kölcsönös bemutatások után egy csinos, majdnem leányos arcú ifjú lépett elébem s bemutatva magát, mint az intézetben működő tanonczot, külön is kikérte a maga részére pártfogásomat. Beszédbe ereszkedvén velem, már akkor kellemesen leptek meg a gyermekifjú értelmes feleletei, gondolkozó főre mutató okos nézetei és szakmája iránt való különös előszeretete.

E gyermekifjú Kleinmann Frigyes volt és én már ez első beszélgetés alkalmával meggyőződtem, hogy nem közönséges tanonczczal van dolgom, hanem egy nagy reményekre jogosító ifjúval, a ki szakmájának egykor díszére fog válni.

És nem csalódtam. A kis Friczi — a mint őt általában neveztük — fényesen igazolta a hozzá kötött várakozásokat. Még tanuló korában kitűnő accidens-szedő lett belőle, kire bátran rá lehetett bízni a legnehezebb szedési munkákat, ő azokat mindig önálló fölfogással, tisztán, gondosan és pontosan végezte. A mellett szorgalmas, hű és megbízható volt minden tekintetben. Szabad idejét tanulásra, önképzésre fordította. Boldogult emlékü főnökünknek volt egy kis szakkönyvtára, melyet szívesen rendelkezésére bocsátott azon tanítványainak, a kiknél némi törekvést és tanulási vágyat tapasztalt s a mi Frigyesünk bőven élt ez engedélylyel, buzgón forgatta a

szakkönyveket s miként mindnyájan tapasztaltuk, buzgalma nem is volt meddő, meghozta áldásos gyümölcseit, mert Kleinmann Frigyesben mi párját ritkító szakembert birtunk.

De az ő becsvágya és tudományszomja nem állapodott meg abban, hogy csak szakmájában képezze ki magát. Daczára gyöngye testi szervezetének, ő éjt nappallá tett s folyton tanult, hogy általános műveltségét gyarapítsa. Ezen törekvésében nagyban elősegítette őt testvérbátyja, a nagytehetségű Kleinmann Lipót dr., ki a bécsi egyetemen végzett tanulmányai s letett vizsgái után Szegeden telepedett le mint orvos s ott nemcsak ezen minőségében, hanem kitűnő irodalmi munkálkodása s a társadalmi téren kifejtett közhasznú tevékenysége által csakhamar tisztelt nevet szerzett magának. Fájdalom, miként most testvéröcscsét, őt is élte virágjában törte meg a kérlelhetlen halál.

A mi Frigyesünk tehát, felbuzdulva testvérbátyja példáján, a kin ő gyöngéd szeretettel csüggött, komoly tanulmányoknak szentelte magát. És ez kétszeres érdemül tudandó be neki, mert ő zsenye korában került ki az iskolából s így még a kellő alapot is neki kellett megszereznie, melyen művelődését tovább építhet. Ő tehát autodidacta volt a szó teljes értelmében.

A gyászoló család rendelkezésemre bocsátotta a boldogultnak hátrahagyott iratait, melyek nemcsak élénk világot vetnek korán elhunyt barátunk nemes lelkületére, szép törekvéseire, hanem fokozatosan feltűntetik lankadatlan szorgalmát, izmosodó tehetségét és kétszeresen érzetik velünk a veszteség súlyát, mely elhunyttával reánk nehezedett. Mert biztosra vehető, hogy ha életben marad, idővel oly jeles tehetséggé fejlődik, mely egykor a mi szűkebb határainkon túl, szélesebb körökben is hivatva lett volna becsületet szerezni a magyar nyomdászatnak.

Ezen hátrahagyott iratai között vannak naiv, gyermekes munkálatok, versikék, melyek mutatják, hogy az öntudatra ébredő gyermek lelkéből fakadtak; vannak kötött és kötetlen nyelvű fordítások s minden egyes munkálat, az időszaki sorrend szerint, magán viseli a szorgalmas tanulás, a fokozatos haladás nyomait. Enyelgő, vidám költemények, szellemtől sziporkázó versek váltakoznak a komoly irányú dolgozatokkal, mindig kellemes formában, sohasem vétve a jó izlés ellen. Még a színműírással is megpróbálkozott s az irodalom terén jártas barátai és jóakarói biztatására két darabját be is nyújtotta Aradi Gerő egykori szegedi színigazgatónak, de azok a színház tűzkatasztrófája alkalmával, sajna, odavesztek.

Ám eme munkálkodása s általános művelődése közben sohasem hanyagolta el saját szakmáját, melyet őszintén szeretett s melyért lelkesedett. A külföldi szaklapokat folyton tanulmányozta, a nyomdászat terén fölmerült minden újabb vívmányról tudomást szerzett magának; minden nyomtatványt, mely szeme elé került, lett legyen az könyv, címnap, boríték vagy falragasz, szigorú vizsgálat tárgyává tette s kivonta magának a tanulságot belőle: hogy hogyan kell és hogyan nem kell dolgozni. A könyvkereskedők, a díszműárúsok kirakatai, a díszesebb épületek az utcákon, mind tárgyát képezték szaktanulmányainak, a honnan izlését fejlesztette és inspirációt merített munkálkodására. Innen van, hogy a mit mint accidens-szedő produkált, az a legtöbb esetben megállotta a szigorúbb kritikát is; a hol pedig mint faktor működött, onnan tiszta és izléses munkák kerültek ki a sajtó alól, melyek styl és kiállítás tekintetében mindig megfelelték az éppen dívó áramlatnak, arról tanuskodva, hogy teremtőjük halad a korrallal s folyton figyelemmel kíséri annak újabb meg újabb vívmányait. A vezetése alatt működő szaktársak és tanulók iránt humanus volt s folyton buzdítva az előhaladásra, jóságos türelemmel oktatta őket s nem egy, immár jeles munkásnak elismert szaktárs van közöttünk, a kiben ő fejlesztette a tehetséget s a ki az ő buzdításának köszöni a szakmájában való boldogulását.

Természetes, hogy a ki ily önzetlen szeretettel viseltetett embertársai iránt, annak családi élete is mintaszerű volt. És valóban, a ki közelebbről ismerte őt és magánéletét, annak lehetetlen volt megindulás nélkül nézni azon gyöngéd ragaszkodást, melyet testvérei, azon imádat-szerű szeretetet, melyet özvegy édes anyja iránt tanusított. A gyöngéd fiú szeretetnek megindító tanúsága amaz anyjához intézett gyermekkori kis verse, melyet iratai közt találtam s melyből im néhány sort idézek:

... Mikor szelid, szép szemével
Mosolyogva nézett rám,
Aztán édes-gyöngéd hévvel
Megcsókolta piczi szám,
Simogatva zárt keblére,
Majd meg játszva fölemelt,
Aztán ismét jó szívére
Szoritott és megölelt,
És mikor a dédelgetés-,
Csóközöntől fáradtan
Kis fejemet a pihenés
Édenébe hajtottam:
Mily gyönyörrel nézte, leste
Szűnyadozó lényemet,
S ha elalvám, szinte félve
A bölcsőbe fektetett...

És ez a gyöngéd érzélem, mely a zsenge gyermeknek eme naiv verseiben nyilvánul, végig kísérté őt az érett férfikorban is; ez vígasztalta szegény beteg szívét az élet viszontagságai közt, ez adott erőt lelkének, hogy a gyöngé, törékeny porhüvely gyarlóságán el ne keseredjék. Mert jól tudta ő — meghittebb barátai elégszer hallották tőle — hogy gyöngé testi szervezete mellett nem igen van kilátása hosszú életre, de azért őt jó kedélye soha sem hagyta el: vidám, szeretetreméltó volt mindenki iránt.

Ilyen volt Kleinmann Frigyes magán-élete. Mit mondjak Önöknek, t. szaktársak, nyilvános szerepléséről a nyomdász-társadalomban? Nyitott könyv az Önök előtt, melyről olyat nem mondhatnák, a mit Önök saját szemekkel ne láttak volna. És ez nem szorul dicséretre, tettei ékes-szólóbban beszélnek, mint a hogy gyöngé szavam azt kifejezni képes volna. Önök olvasták az ő magvas szakcikkeit, melyek minden oldalról megvilágították a fölvetett tárgyat s oktatólag hatottak nemcsak a fiatalabb nemzedékre, de tetszéssel és őszinte elismeréssel találkoztak az éltebb bajtársaknál is. Csak egy munkálatára mutatok a sok közül, melyet elhunyt barátunk, néhány év előtt, e Szakkörben felolvasott: a szedők számára irt »ABC«-re. Szak-csevegésnek nevezte szerény szerzője e munkálatot s valóban kedélyes csevegés alakjába foglalva oly ügyes csoportosítást adta alfabetikus rendben mindannak, a mit a szedőnek munkálkodása közben szem előtt kell tartania, hogy az bizonyára teljes mértékben megfelelt a szerző amaz intenciójának, hogy mulattatva oktatólag hasson az ifjú nemzedékre. Avagy említsem-e itt utolsó szakcikkét, — hattyúdalát — mely az idei Évkönyvben jelent meg »Correctura és revízió« címmel, melyben oly egyszerűen és mégis oly alaposan és világosan tárgyalja és meríti ki a correctori és revizori feladatokat.

Önök látták őt szakköri működésében az elnöki széken. Látták, a gyűléseket mily pártatlanul, mily eszélyesen és higgadtan vezette; minden ténykedésében mily czéltudatos ügy-szeretet nyilvánult, a szakismeret terjesztése, a társadalmi élet nemesítése, hazafias irányban való fejlesztése volt czélja, melyet soha szem elől nem tévesztett; Önök látták őt ünnepélyes, komoly alkalmaknál, látták vígadni a vígadókkal — mindenütt megállta helyét. Ékesszólásával mindig elragadta hallgatóit, mindig meg tudta rezgetni az érzelme húrjait, mert csak jóra, nemesre volt irányozva minden törekvése. Ápolta és föntartani törekedett a szaktársak közt a békét, a kölcsönös becsülést és a hamisítatlan kollegialitást.

Szóval Kleinmann Frigyes valódi vezéregyéniség volt. Vezére volt ő a higgadt elemeknek, a magyar nyomdász-társadalom ama csoportjának, mely híve maradt ez édes hazának és híve maradt a régi zászlónak, melyre ragyogó betűkkel van írva e jelszó: »Műveltséggel szabadságra!«

Ifjú szaktársaim! Legyetek hívei ti is, lobogtassátok fenn e zászlót, melyet egy lelkes bajnok magasan hordott előttetek gyenge, beteges testtel, de erős lélekkel. Az ő példája lelkesítsen benneteket, legyetek oly jó honfiak, a minő ő volt; terjeszszétek, ápoljátok a szakismereteket, miként ő és fejlesztétek a magyar szakirodalmat, miként ő. Eljen köztünk Kleinmann Frigyes szelleme!

Bendtner József.

Népszerű előadás a gépmesteri gyakorlatból.

(Felolvasott 1891. nov. 29-én a Gépmesterek és nyomók körében.)

1. Mire legyen a gépmester figyelemmel *szaktekinetből* helyének változtatása alkalmával?
2. Hogyan kell a nyomóhengert bevonni és miről lehet annak kellő erősségét megtudni?

* * *

Helyváltoztatásnál nem elég, hogy csak a munkaidőt és a nekünk fizetendő munkabért tudjuk, ennél még sokkal fontosabb és nem csekélyebb érdekű dologra is tekintettel kell lennünk, ez pedig maga a — gép, mely az általunk elfoglalt állásban annyira értékes tőkét képez, melynek kezelése és gyümölcsöztetésével megbizattunk és melyet kötelességünk tőlünk telhetőleg értelmesen és lelkiismeretesesen kezelni. — Néha ugyan a gépmester egyes üzletekben bizonyos körülmények által hátráltatva van, hogy kellő figyelmet fordíthasson a gépre, az ily üzletek azonban ma már elenyésző csekély számban vannak. A főnök urak nagyobb része egészen helyesen vélekedik a gépkezelésről és így egyedül rajtunk, gépmestereken áll, hogy a ránk bízott értékes tárgyat lehetőleg minden bajtól megóvjuk. És ezt minden nagyobb meg-erőltetés nélkül meg is tehetjük, ha figyelünk annak rendes járására, valamint olajozása és tisztán tartására. Nekünk is örömeinket kell találnunk abban, ha gépünk sima, akadály nélküli járását tapasztaljuk és azt fényesen és tisztán láthatjuk. Dacára ennek, fájdalom, mégis vannak szaktársak, kiknek öröme telik abban, ha a kondícióból való kilépésükkor gépeiket oly rossz állapotban hagyják, hogy mindenki csak sajnálkozhat rajta, és nem tekintik azt,

hogy ez által saját jóhírüket kisebbitik és úgy a főnökök, mint a helyüket elfoglaló szaktársakkal szemben ellenséges indulatot szereznek maguknak.

Még egy más, de hál' istennek igen ritka fajtája is van a gépmestereknek; ezeknek törekvése abban áll, hogy az utánuk jövő kollegának kárt okozzanak, akár ők maguk hagyják oda helyeiket, akár pedig menesztetnek; és ezek sokkal veszedelmesebbek, mint az előbbiek, mert ezeknek főtörekvésük abban kulminál, hogy az utánuk jövőknek jóhírét rontsák és hogy őket helyeikből kitérjék.

Mintogy akaratom ellenére is ezekről kezdtem el beszélni, bátorkodom most már egy pár példával is szolgálni.

A hengereknek készakarattal való elrontása egyike a leggyakoribb, bár kevésbé ártalmas eljárásnak, ámbar világosan kitetszik abból, hogy csak az utánok jövő szaktársaknak akarnak pár napra nehézségeket gördíteni utjába, hogy ne dolgozhasson jól és elég gyorsan, tudván, hogy annak sem alkalma, sem ideje nincs hamarjában új hengert önthetni. Sokkal veszedelmesebb, különösen a fiatal, még gyakorlatlan gépmesterre nézve, ha elődje készakarva, rossz szándékból a gépnek egyes csavarjait hibásan teszi be, vagy meglazítja, vagy bármi más alkatrészt fölcserél, arra számítva, hogy így a gép nem rögtön ugyan, hanem rövid idő múlva egyszerre csak mint egy bomba fog szétrobbanni.

Igy például egy gépnél az új gépmester minden fáradsága mellett sem volt képes a kézfelőli oldalon tiszta nyomást elérni; minden keresés és igazítás a gépen hiába volt; a kolumnák erős szél kaptak, a nélkül, hogy a közepe tisztán jött volna, úgy hogy a gépen csakis könnyebb munkákat nyomhatott; hosszas, jó ideig hiába való keresés után sikerült végre a gépmesternek fölfedezni, hogy a gépnek kézfelőli oldalán a henger alatt található srófok, melyek az oldalfalat az alappal kötik össze, egy kevésbé meg voltak lazítva, ez által természetesen a nyomóhenger nyomás alatt az oldalfalat alig láthatólag emelte és így nem volt képes erőt kifejteni. De még ennél is veszedelmesebb eset adta magát elő egy König és Bauer-féle gépen. A központfutó tengely hengere, mely a papir-fogó villát vezeti, mint tudva van, egy kúp-szöggel erősítették a csapjához; egy napon, midőn a gép épen legjobb működésben volt, a központfutó egyik hengere leesett és ennek folytán a fölfogó villa a rendes helyéből kijött, a cylinder a fogasrúd fogaira esett, mire egy hatalmas roppanás következett és a

gép egy alapos és költséges javításig használhatatlenné lett.

Eltekintve azon veszteségtől, mely úgy a gép munkaképtelensége, valamint a javítási költségek által az üzletet érte, még jó, ha a nagy rázkódtatás által okozott baj teljesen jóvá tehető; de hányszor megesik, hogy a gépmester ily esetben nemcsak jóhírét, de sokszor állását is elveszti. Akaratlanul is az a kérdés merül föl, hogy történhetik meg ilyesmi? A most leirt esetben egy véletlen körülmény mindent napfényre hozott. Ugyanis egy napon a gépmester az excenter alatt tatálta azon szöveget, mely az egész bajt okozta. Mert a szög, melynek felülről kellett volna betéve lenni, rosszakaratból alulról dugatott be; így a gép hosszabb rázkódása következtében a szög észrevétlenül kihullott s ennek folytán nemcsak a lapoczká, de még a nyomóhenger is lezuhant.

Bátorkodom még egy harmadik esetet is fölemlíteni, mielőtt tulajdonképeni tárgyamra térnék.

Egy fiatal szaktárs pár hétig volt már egy üzletben kondícióban, midőn egy napon gépébe egy teljes szélességű formát kapott nyomásra, mely az egész alapot elfoglalta. Az első levonat gyalázatos példányt mutatott. A nyomás egészben véve nagyon szép volt, csak az alsó széle volt jóformán összelapítva. Legelőször is a hengert vizsgálta meg, hogy az illető helyen nincs-e valami törés vagy a fölragasztás nem hibás-e? Miután egyik eset sem forgott fönn, a vízmérővel vizsgálta át a gépet s miután így sem talált semmi hibát, az egyengetéshez (zurichtoláshoz) kellett látni, akár akarta akár nem. Midőn azonban tovább akart nyomni, újabb baj merült föl. Ugyanis a kivágott helyen a gép engedett, de a mellette levő helyek most annál erősebben jöttek ki és pedig annyira, hogy nem lehetett tovább nyomni.

Újból kellett a kutatást kezdeni, míg végre rájöttek, hogy a fogaskerékek csaknem a végén egy mindkét oldalán leköszörült térső volt letéve, mely régi száradt festékekkel volt az illető helyre ragasztva. Hogy miképp került oda, azt daczára minden kutatásnak, nem bírták fölfedezni.

Még több hasonló, többé-kevésbé veszélyes esetet hozhatnék föl, de ezektől most eltekintek; az eddig elmondottakkal is csak mintegy figyelmeztetni akartam különösen a fiatal tagtársakat, hogy helyváltozás esetén mindenképp vizsgálják jól meg az átvett gépet, különösen ha elődjük nem viseltetett valami jó indulattal irántuk; veszélyes rongálások lehetnek a gépen, de ha ilyeneket fölfedez, kötelessége rögtön a művezetőséget figyelmeztetni, nehogy később őt vonják felelősségre.

A mint a gépet átvettük, tegyük azonnal próbát vele s járassuk eleinte lassabban, később mindig gyorsabb és gyorsabban, e közben pedig figyeljük meg minden részében; a legnagyobb figyelmet mindamelllett a hengernek a fogasrúddal való egybevágására fordítsuk, hogy az csendesen és nagyobb rázkódás nélkül történik-e, ha nem így van, keressük rögtön az akadály okát. Ha az excenter-hengerkének nagy játékközük van, húzzuk meg azokat, de nem nagyon erősen, mert máskép a gép járását nehezítenők és még a hengerek csapját is összenyomhatnánk vele.

Ha mindannak daczára, hogy az excenter jól záródik, a gép mégis erősen rezeg, akkor a fogóvillánál keressük a hibát, segítsünk az állítócsavaron, mely a fogóvillát az excenterrel összeköti vagy annak csapszögén, és ha még ez sem használna, úgy nézzük meg a hajtó-tengelyt, mely a forgatyút a ramács-rúddal összeköti, hogy jól vág-e össze; ha ez ki van kopva, reszeljük össze; ha nem ilyen eset forog fönn, segít néha egy vékonyka lemez hozzáadása is, vagy ha már ilyen be van téve, annak elvétele, hogy ez által a szán menetét hosszabbítsuk vagy rövidítsük.

Mindamelllett óvatosan járjunk el a dologgal és minden igazításnál, melyet tettünk, arra vigyázzunk, hogy a henger a fogasrúdba jól beleilljék. A főfigyelmet mindenesetre a nyomóhenger állására fektessük, vajjon a nyomóhengerkoszorú osztóvonalai a fogasrúddal egybevágók-e, mert a fogaknak erősebb benyomódása által az alapnak kézfelőli oldala könnyen föl-emelődhetik, vagy a fogasrúd is eltörhet; míg ellenben az ellenkező rezgő nyomást és rossz regiszttert eredményez.

Ha a gép járása jó, akkor menjünk át a festékfiókhoz, tisztítsuk azt ki és a közben rakjuk be a hengereket, melynél következőké járunk el. Hajtassuk keresztül az alapot a henger alatt, miután a hengert már beigazítottuk, azután vegyünk legalább egy cicero vastagságú bármilyen hosszú léniát és azt előbb az egyik, azután a másik oldalra toljuk a henger alá, hogy meggyőződjünk a hengerek rendes állásáról. A hengernek nem szabad nagyon mélyen járni, de az sem jó, ha a léniát csak nagyon könnyen érinti, a hengernek helyesen könnyed gyenge nyomást kell gyakorolnia. Így járunk el a többi henger berakásánál is, mindamelllett jelöljük meg magunknak azokat az által, hogy a henger lapos oldaláról egy ollóval kis darabkát kicsipünk, nehogy a hátsókkal fölcseréljük, mert ritkán vagyunk oly helyzetben, hogy egészen egyenlő vastag hengerünk legyen és

így azok elcserélésénél az egyik nagyon mélyen járna, a másik rész pedig alig érintené a betűt.

Ha a nyomóhenger pontos bevonásáról is meggyőződünk, vagy ha azt egészen új bevonattal láttuk el, akkor a forma beemeléséhez látunk.

Ha a levonat egy nagyobb forma nyomásánál egyenetlen, úgy vízmérővel vizsgáljuk meg a gépet és ha a bajra rájöttünk, állítsuk azt a rendes állásba.

Nincs ugyan mindig annyi időnk, hogy egy már jól kihasznált és elkoptatott gépet kondícióba lépésünk alkalmával egész vagy fél napon át is igazítgassunk, mégis iparkodjunk a legszükségesebb bajokat orvosolni, először hogy tisztességes nyomást végezhesünk és másodsor, hogy minden nagyobb bajnak elejét vegyük.

(Vége követk.)

Aigner Antal.

A magyar hirlapirodalom 1892-ben.

A Vasárnapi Ujság február 7-iki számában megjelent az idén is id. *Szimyey József* gondos összeállításában a magyar hirlapirodalomról szóló bő és tanulságos kimutatás. Az összeállítás a következő fejezetek alatt tünteti ki névszerint és egyenkint a hazánkban megjelenő összes magyar lapokat: I. Politikai napilapok. II. Politikai hetilapok. III. Vegyes tartalmú képes hetilapok. IV. Egyházi és iskolai lapok. V. Szépirodalmi és vegyes tartalmú lapok. VI. Humorisztikus lapok. VII. Szaklapok. VIII. Vidéki lapok (nem politikai tartalommal). IX. Hirdetési lapok. X. Folyóiratok. XI. Vegyes melléklapok. Mindezen fejezetek külön mutatják ki a Budapesten és külön a vidéken megjelenő lapokat.

Az egész kimutatás annyira érdekes s bennünket oly közelről érdekel, hogy indítatva érdezzük magunkat a következőkben bő kivonatot adni belőle:

1891-ben megszűnt összesen 83 hirlap és folyóirat, viszont 1891 folyamán és 1892. év elején újonnan keletkezett 101 hirlap és folyóirat, a tiszta emelkedés tehát a tavalyi kimutatás óta 18.

Hirlapirodalomunk számarányát 1891 és 1892 év elején következő kimutatás tünteti föl:

	1891 elején	1892 elején
I. Politikai napilapok	23	26 + 3
II. Politikai hetilapok	41	44 + 3
III. Vegyes tartalmú képes lapok	3	5 + 2
IV. Egyházi és iskola lapok .. .	39	36 - 3
V. Szépirodalmi és vegyes tartalmú lapok	17	15 - 2
VI. Humorisztikus lapok	10	10
VII. Szaklapok	137	151 + 14
VIII. Vidéki lapok (nem politikai tartalommal)	147	151 + 4
IX. Hirdetési lapok	5	5
X. Folyóiratok	187	193 + 6
XI. Vegyes melléklapok	36	40 + 4
Összesen:	645	676 + 31

Az első magyar hirlap 1780. január 1-én jelent meg Pozsonyban (Ráth Mátyás Magyar Hirmondója). Budapesten 1788. okt. 8-án, szerdán indult meg az első magyar rendes hirlap Magyar Mercurius címmel, hetenként kétszer járt és Paczkó Ferencz betűivel nyomtatott Pesten. A második

lap Pesten az 1806. júl. 2-án keletkezett Hazai Tudósítások; szerk. Kulcsár István. Ez volt az első magyar hirlap, mely 4-rét alakban jelent meg és hosszabb életű volt.

1830-ban 10 magyar hirlap és folyóirat jelent meg. 1840 elején 26 magyar lap volt hazánkban. 1847-ben 33. 1848—49-ben 86 magyar hirlap jelent meg. 1850 elején 9 lap adatott ki magyar nyelven. 1854 márciusában 20 magyar hirlap és folyóirat jelent meg. 1861 elején 52 volt a magyar hirlapok és folyóiratok száma.

1862-bei 65, 1863-ban 80, 1864-ben 70, 1865-ben 75, 1866-ban 81, 1867-ben 80, 1868-ban 140, 1869-ben 163, 1870-ben 146, 1890-ben 633, 1891-ben 645, 1892-ben 676 hirlap és folyóirat jelent meg magyar nyelven.

Az 1892. év elején megjelent 676 magyar hirlap és folyóirat évi előfizetési ára 2721 frt 60 kr.

1780 óta megjelent hirlap és folyóirat magyar nyelven összesen 3031, 11,547 évfolyamban.

Helyek szerint osztályozva 1892 elején megjelent: Budapest 323, Abrudbánya 1, Alsó-Kubin 1, Alsó-Lendva 1, Aradon 5, Aranyos-Maróthon 2, Baján 1, Balassa-Gyarmaton 4, Békés-Csabán 3, Békés-Gyulán 1, Beregszászon 2, Besztercebányán 2, Brassóban 3, Csáktornyan 1, Csik-Szeredán 2, Csongrádon 2, Curgón 1, Czegléden 2, Debreczenben 9, Deésen 2, Déván 2, Dicső-Szentmárton 1, Egerben 6, Eperjesen 2, Érsekújvárt 1, Ér-Szent-Király 1, Esztergomban 4, Félegyházán 1, Fiumében 1, Gyomán 1, Gyöngyösön 3, Győrött 11, Gyula-Fehérvárt 2, Gyurón 1, Hajdu-Nánás 1, Hajdu-Szoboszlón 1, H.-M.-Vásárhelyen 3, Iglón 1, Ipolyságon 1, Jászberényben 3, Kalocsán 3, Kaposvárott 4, Kapuvárott 2, Karczagon 1, Kassán 7, Kecskeméten 3, Keszthelyen 3, Kézdi-Vásárhelyt 1, Kis-Martón 1, Kisújszálláson 1, Kisvárdán 1, Kolozsvárott 18, Komáromban 5, Kölesden 1, Körmenden 1, Kőszegen 1, Kulán 1, Kunszentmiklóson 1, Léván 1, Lippán 1, Losoncson 2, Lovászpatonán 1, Lőcsén 1, Lugoson 2, Magyar-Ovárott 2, Makón 2, Máramaros-Szigeten 4, Maros-Vásárhelyt 2, Máté-Szalkán 1, Mező-Turon 2, Mindszinten 1, Miskolcson 4, Mohács 1, Moórött 1, Munkács 1, Muraszombaton 1, Nagy-Bányán 1, Nagy-Becskereken 2, Nagy-Ényeden 1, Nagy-Kanizsán 3, Nagy-Károlyban 4, Nagy-Kikindán 3, Nagy-Kőrösön 2, N.-Szt.-Miklóson 1, Nagy-Szalontán 1, Nagy-Szombatban 2, Nagy-Szöllösön 2, Nagy-Váradon 9, Nyiregyházán 4, Nyitrán 7, Ó-Becsén 2, Orosházán 2, Orsován 1, O-Széplakon 1, Pancsován 1, Pápán 4, Pécsen 5, Pécs-Szabolcson 1, Pozsonyban 8, Ráczpetrén 1, Rimaszombatban 3, Rozsnyón 1, Sárospatakon 2, Sátoralja-Ujhelyen 2, Segesvárt 1, Selmeczen 2, Seps-Szent-Györgyön 2, Siklóson 1, Sopronban 6, Szabadkán 5, Szamosújvárt 1, Szarvason 2, Szatmár-Németiben 7, Szegeden 7, Szegszárdon 5, Székes-Fehérvárott 3, Szentesen 3, Szepes-Váralján 1, Szilágy-Somlyón 1, Szolnokon 2, Szombathelyen 6, Tapolczán 1, Tatán 2, Temesvárott 6, Tisza-Füreden 1, Tordán 1, Trencsénben 1, Turóc-Szent-Mártonban 2, Ujpesten 2, Ujvidéken 2, Ungvárt 4, Vácson 3, Vasvárott 1, Verseczen 1, Veszprémben 5, Zala-Egerszeg 3, Zentán 4, Zilahon 1, Zólyomban 1, Zomborban 4. Külföldön: New-Yorkban 1, Clevelandban 1, Hazletonban 1.

Összesen 1892. év elején a fővárosban 323, a vidéken 142 helyen 350 és 3 külföldön jelent meg. (Míg a múlt 1891. év elején Budapesten 298, és 140 vidéki városban 346, külföldön 1 hirlap és folyóirat adatott ki magyar nyelven.)

Ezenkívül megjelent hazánkban idegen nyelvű lap és folyóirat: német nyelven 122 (1891 elején 132); szláv nyelven 36 (1891 elején 37); román nyelven 20 (1891 elején 15); olasz nyelven 4 (1891 elején 2); francia nyelven 5 (1891 elején 3); összesen 187; a magyarokkal együtt 863. (1891. évben 189, a magyarokkal együtt 834.)

CSARNOK.

Viszontagságos könyvcsinálás.

(Felolvastattott a »Szakkör« 1891 december 13-iki ülésén.)

(Vége.)

Rangban utána következik a »gyakornok«, a Dávid úrfi; élczes, szókimondó, 14—15 éves siheder; ki azonban a rövid életű »Szúnyog« című helyi élczlapban már meglehetősen irodalmi tevékenységet fejtett ki s ezért az egész városban kis Ágainak nevezik; de kinek a tátija nem tudja megbocsátani, hogy az ó-testamentomi hires királyt ignorálva, nagy előszeretettel a Dezső nevet használja; mert az öregnek nem elég argumentum vagy mentség az, hogy ugyanott a városban, a Krausz, a Löwy, meg a Blau s számos más Dávidok ugyancsak úgy tesznek.

A személyzetet kiegészíti három czirmos képű gyerek s Gazi bácsi, a mindenes; kertészbojtár, kukta, kerékhajtó, minden egy személyben.

Prazsek bácsi tehát illő komolysággal megteszi intézkedéseit; Sajgó Pista, meg a legnagyobb gyerek feltűzik a kéziratot s most előre — a Múzsák nevében!

Pista barátunkat azonban csakhamar megszállja az akadémikus mániaja s a princzipálishoz fordulva, kérdezi: »De hát kérem, elég lesz a mi kizáró anyagunk egy szindarabhoz?« — »Ugyan ne beszéljen nekem olyan zöldet« — förmed az vissza, — »veszünk majd stéget, ha a quadrat nem lesz elég; különben a jó szedő sövénykaróval is ki tud zárni.« A letorkolt Pista magában dörmögi: »Ilyen a nyomóból lett princzipális« s a szedés aztán folytatódik.

Nemsokára megjelenik a szerző, ha nem is levonatért, de utánna nézendő, vajjon csakugyan szedik-e már?

A darab különben egy keresztes vitéz történetét tárgyalja, ki II. Endréhez hasonlóan, szintén vágyat érez a Jordánban megfürödni s elhagyva szép ifjú nejét, feltűzi a vörös keresztet. Neje ez alatt valami kóbor troubadourral inteskedik. A férj visszajön s a legszörnyűbb tableaut találja. A szereplők olykor, mintha a dunaparti korzón volnának, egész modernül csevegnek, olykor pedig mint valami népszínműben; a mint a szerző impresszója az általa látott vagy olvasott darabok után hozta magával. A cselekvény pedig a legképtelenebb helyzetekben mozgott.

Pista barátunknak azonban szörnyen tetszik. Annyira, hogy fölolvassa belőle a gyakornok úrfinak azt a részt, mely a keresztes vitézek hosszú útjának viszontagságairól szól; de melyre az élczes ifjú azt jegyzi meg, hogy miért nem utaztak hát zóna-jegygyel?

Pista ezen bosszankodva, újra kieszel valami akadékoskodást s mikor Prazsek úr megint bejön, jelenti ennek, hogy mindössze csak 43 petit verzál E van, pedig a személyek nevéhez legalább néhány száz fog kelleni; miután Benedek vitéz és Emelka úrnő beszélnek legtöbbit.

— De hát annyi csacsogni valójuk van! — mondja Prazsek úr. — No de magának is lehetne annyi fölfogása, hogy lehet valamit négy, sőt szükség esetén két columnánként is nyomni, a többit pedig blokirózni.

Általános nevetés következik. S mikor a gazda kimegy, Pista jó hangosan, hogy mindenki hallja, azt sóhajtja: »Hej, csak hallgattam volna rájuk, mikor úgy marasztaltak az Athenaeumban; most már a »Pesti Napló«-t vagy »Nemzet«-et én tördelném!«

A gyakornok kérdésére, hogy miért nem tesz ő is hozzá hasonlóan, s a szót szóval vágja vissza a princípális fejéhez, azt feleli:

— Mert nem vagyok a gazdag árendás Kohnnak a fia!

Igy telik az idő másnap estig; a szedés szépen halad, a szerző minden két órában a nyomdába látogat; pazarolva a buzdító szavakat, de tartózkodva a borraivalól még ígéretétől is.

De ím, elkövetkezett az édes álom ideje. Sajgó Pista is elhelyezkedett már a fekhelyűl szolgáló rövid diván-fiókban (magát a divánt Vinczike szokta elfoglalni); hosszú lábait fölhúzza s ha valaha hírét hallotta volna, elmélkedhetnék Prokrustes ágyáról, melyben ez ó-kori rablóvezér áldozatait, a szerint a mint kisebbek voltak, kinujtotta, ha nagyobbak, megkuritotta őket.

A kényelmetlen helyzet daczára már el akar szenderedni, mikor a falon túl, a princípális ebédlője felől, heves szóváltást hall.

Talán bizony ő róla foly a vita? Talán tisztességes ágyat kap ezután? Bár az asszonyt az szokta mondani: »jó az ilyen is egy segédnek.« Talán ezután nem kell neki délben, ha a párolgó pecsenye vagy sütemény jön, mintegy jeladásra ott hagyni az asztalt? Talán bizony a jó ellátást ezután másként fogják értelmezni s most a jóakarát tekintetében licitálnak egymásra.

Pedig hát egész más hírt pengettek oda át.

A princípálisné visszajött a rokonság látogatásáról a szomszéd városból, s most a vacsora után azt mondja Prazsek bácsinak:

— Igaz; hozza be annak a hóbortos Zilányinak a szindarabját, át akarom olvasni.

— De lelke, nem lehet; a kéziratban kár eshetik.

— Mindegy. Hozza át, vagy magam átmegegyek.

— Kényes dolog; nem lehet.

— Most már azért is akarom.

— No frei . . .

— No, csak mondja ki! Mondja ki! . . . Csak gyilkoljon meg azzal az absurdum szóval!

Rövid gondolkodás után fölkerekedik s az égő gyertyával kimegy.

Pár percz mulva aztán mintegy diadal-lobogóval kezében, visszatér a kézirattal; tüntetőleg a megszeppent Prazsekkel szemben leül s nagy érdeklődéssel olvasgat.

— — — — —
A következő napon folytatódik a munka.

Nemsokára azonban észreveszik, hogy hiányzik az ötödik felvonás kézírata.

Hová lett? Bizonyára a legnagyobbik gyerek, a Sándor, ki egyuttal a legjámborabb is, dugta el valahová.

Maga, az izgatott Prazsek bácsi, egész délig keresi; a keresőkhöz szegődik a szakácsné is s ez végre ráakad a kamarában; hova előtte való este a princípálisné szórakozottságában egy befőttes üvegre fődő gyanánt tette.

— No, csakhogyan megvan! . . . Hála Istennek! . . .

Kölcsey szerint, ha valakin az írói düh kitör, azt csak a nyomdai prés csikorgása bírja lecsillapítani.

Ott csikorog már a gyorsajtó a tragédiával; s mivel a kedves Vinczike a fürjekre puskáz, maga Prazsek úr végzi a nyomást.

Három ívből már ki is van nyomva a szerény példánymennyiség; mikor nagy örömmel előfutárként berohan Diana, a Vinczike vizslája, s rögtön a regálisok között egy-egy kis szalonnabőr után szimatol.

De a balsors oda viszi a rozzant asztalhoz, hol a tragédia egyik félíve várja a nyomást. Egy zuhanás s a drágalátos verzál E betűk a többivel együtt alaktalan chaoszá vegyülnek.

A közijedés után aztán közös erővel iparkodnak a dolgot helyrehozni; úgy hogy másnapra már ez is ki lesz nyomva; s már a világos kék boríték is készen van; rajta e címmel: »Ki jót akar, rosszat nyer. A Teleki-pályázaton részt vett eredeti tragédia, öt felvonásban. Jelige: Ha te úgy, én is úgy.« — Rajta van a kérdéses lant is, még pedig oly nagyságban, hogy quart alakra se kellene különb.

S mégis, miért Prazsek bácsi gömbölyű vonásain a halálos sáppadtság s a körülte állókon a nagy elcsüggedés? Ugy hogy még a kertből bekandikáló napraforgók is mintha szánakozólag csóválnák bamba fejüket.

Igen ám, a kialakított könyvkötő hideglelést kapott s most már ki fogja a fűzést teljesíteni?

Volna még egy másik könyvkötő is a városban, a református egyházi; de ez nagyon ha-

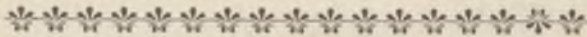
ragszik Prazsek bácsira, mert csakis az ő konkurenciát, ki szintén morva ember, táplálja megbízásaival.

Végre ajánlkozik az ügyes nyelvű gyakornok, hogy ő majd elmegy az egyházfihoz; az ő szavára hajolni fog; annál is inkább, mert az illetőt az öreg Kohn már több ízben lekötölte.

Némi neheztelő kifakadások után csakugyan hajlandónak mutatkozik s a kis diplomata nevető arccal jön vissza a kedvező eredménnyel.

Pár nap mulva annyi viszontagság után végre teljesen kész a tragédia, hogy azután nemsokára valódi rendeltetése helyére, a — sajtosboltba vándoroljon.

Ács Mihály.

VEGYESEK.

Tisztelt olvasóinkhoz! Lapunk jelen számát is megküldtük azon t. előfizetőinknek, a kik előfizetéseiket eddig meg nem újították. *Tisztelettel kérünk kell azonban újra az előfizetések szíves megújítását,* hogy a lap expedálásában rendetlenség ne történjék; valamint kérjük lapunk vidéki barátait, szíveskedjenek lapunknak a szak-társ-körökben minél több hívet szerezni.

Mellékleteink. A mai számunkhoz csatolt mellékletek egyikét a Pesti könyvnyomda-részvény-társaság hangjegymetszése és nyomdájának czéggártyája képezi, mely öt színben van nyomtatva; a második melléklet egy alkalmi accidentia, mely a Szakkör minapi farsangi jelmez mulatsága alkalmából szintén a Pesti könyvnyomda-részvény-társaság által nyomtatott.

† **Kleinmann Frigyes.** Váratlan és súlyos csapás érte a fővárosi nyomdász-társadalmat, különösen pedig Szakkörünket, szeretett és nagyrabecsült elnökünk: Kleinmann Frigyes, mult hó 20-án bekövetkezett elhunytával. Folyóiratunk januári számát épen expedálni készültünk, midőn a szomorú hírt vettük, s így csak a tagsági példányokhoz mellékelte külön, a Szakkör választmánya által kiadott gyászjelentéssel tudósíthatuk tagtársainkat a veszteségről. Temetésén, mely 21-én ment végbe, daczára a szorgos munkaidőnek, nagyszámú résztvevő jelent meg a fővárosi nyomdász-köréből. A Szakkör titkára rövid búcsú-beszédet tartott, az »Ébredés« pedig Egressy örökké szép gyászkarát zengte el a ravatal fölött. Koszorút tett a koporsóra többek között Körünk is, a haláleset napján tartott választmányi ülés pedig Bendtner Józsefet kérte föl a legközelebbi havi ülésen tartandó emlékbeszéd megírására. Bendtner úr a fölhívásnak készséggel engedvén, a január 31-én tartott havi ülésen, mely az anyaegylet nagytermében lett megtartva, fölolvasta az elhunyt elnök fölötti emlékbeszédet, melyet a különösen nagyszámú közönség, köztük számos hölgy is, meghatva hallgatott végig. A szépen megírt emlékbeszédet lapunk élén közöljük, s így az elhunyt elnök érdemei abban már kellőleg méltatva lévén, e helyen csak bánatunknak adhatunk újolag is kifejezést a Szakkörünkért ért súlyos csapás fölött, mely bánatot csak tetézi az a fölötti gond: hogy ki fogja hozzá méltóan betölteni az utána árván maradt elnöki székét? De bárki legyen is utódja, Körünk virágzása érdekében csak egy óhajunk lehet,

s ez az, hogy elhunyt felejthetetlen elnökünk szelleme köztünk maradjon, s hogy követője az ő buzgóságát, tetterejét és kitartását örökölje. — Áldás és béke a korán elhunyt derék szak-társ hamvaira!

A Grafikai Szemle bekötési táblái (vörös és kék színben) elkészültek s a megrendelőknél még január végén szétküldettek. Kérjük olvasóinkat, hogy ha ily táblát óhajtanak, megrendeléseiket minél előbb tegyék meg, mert az elkészült példányok már fogytán vannak, új kiadás rendezése pedig költséges lévén, abba csak ismét nagyobb számú megrendelés esetén bocsátkozhatnánk.

Folyóiratunk új beosztású borítéklapja általános tetszéssel találkozott és különösen visszhangra talált ama kijelentésünk, hogy a magyarországi nyomdákra vonatkozó helyesbítéseket és az esetleges változások bejelentését szívesen vesszük, sőt kérjük; így már lapunk zártaig is tizenkét helyről vettünk helyreigazítást, melyeket keresztül-vive és az egészet folyton tökéletesítve, elmondhatjuk, hogy lapunk borítékán hű tükrét adjuk állandóan az összes magyarországi nyomdáknak, melynek hogy mily sok tekintetben lehet hasznát venni, azt nem is szükséges mondanunk. Midőn itt még az eddigi helyreigazító uraknak szíves figyelmükért köszönetet mondanánk, kérjük olvasóinkat, hogy a tudomásukra jövő változásokkal bennünket jövőre is fölkeresni szíveskedjenek.

A német nyomdász-egylet nemzetközi grafikai csere-minta-gyűjteményének III. évfolyama immár előttünk fekszik díszes kötésben és 266 szabad lapon a legkülönbélebb, szébbnél szébb kiállítású nyomtatvánnyal. A hatalmas kötet átlapozásánál látjuk, hogy e mintagyűjteményben Európának csaknem minden állama, sőt néhány tengerentúlról való grafikai intézet is képviselve van; látjuk továbbá, hogy hazánkból is számos előkelőbb könyvnyomda és litografiai intézet vesz részt e nemzetközi versenyben és pedig méltóan állva meg helyüket a pálmáért való küzdelemben. Igen háladatos és tanulságos dolog lesz különben e legújabb kiadás egyes munkáinak a részletezésébe is behatolni s ezért, egyelőre csak regisztrálva ez érdekes mű megjelenését, jövő számunkban a tárggyal bővebben fogunk foglalkozni.

Az idei dísznapokról szóló értekezést tárgyhalmaz miatt csak jövő számunkban közölhetjük.

»**Magyar Nyomdászok Évkönyve**« című hírünkben mult számunkban tévedésből azt irtuk, hogy boldog emlékü *Burger Zsigmond* élettrajzát fia, *Zsigmond* írta. Nem Burger Zsigmond, hanem *Burger Gusztáv* írta az élettrajzot, mit szívesen igazítunk helyre.

A budapesti litografusok és könyvnyomók beteg- és rokkant-segélyező-egylete január hó 17-én tartá évi közgyűlését. A pénztár jelenleg 6927 frt 52 kr. tőkével bír. A betegségy hetenkint 8 frtra emeltetett föl, azonkívül ingyen szolgáltatnak a gyógyszerek és minden orvoslátogatás 1—1 frttal kárpótoltatik. Az egylet 67 tagot számlál. A tisztviselők újjáválasztottak és pedig: elnök lett *Kellner Ernő*, alelnök *Feldbacher A.*, pénztáros *Chovanec O.*, jegyző *Ramspon K.*, beteglátogatók *Staffa V.* és *Dora-Czapek*, választmányi tagok *Voss* és *Danischna*, póttagok *Domes* és *Stefan* urak. Ez év január 1-től fogva a rokkantpénztár is működésbe lépett, mely alkalmából a *Kellner* és *Mohrlüder* czég 50 frtot adományozott ezen pénztár gyarapítására. Kívánatos volna, ha a többi czégek is követnék e szép példát.

Kirchner E. özvegye könyvnyomdája Verseczen, ismét beküldött hozzánk néhány nyomtatványt: meghívót, évi zárszámadásokat stb., melyekről újolag is elismerőleg kell nyilatkoznunk. És ez elismerést különösen a tiszta nyomás érdemi meg, a mit — és ezt örömmel említjük fel — immár gyakrabban van alkalmunk a vidéki nyomtatványokon

TÁNCZREND

SZÜNÓRA ELŐTT:

1. Csárdás
2. Lengyelke
3. Keringő
4. Négyes (Csárdás)
5. Tipegő
6. Lengyelke

SZÜNÓRA UTÁN:

1. Keringő (Hölgyváltás)
2. Csárdás
3. Négyes
4. Tipegő
5. Lengyelke
6. Keringő
7. Csárdás (virradtig)

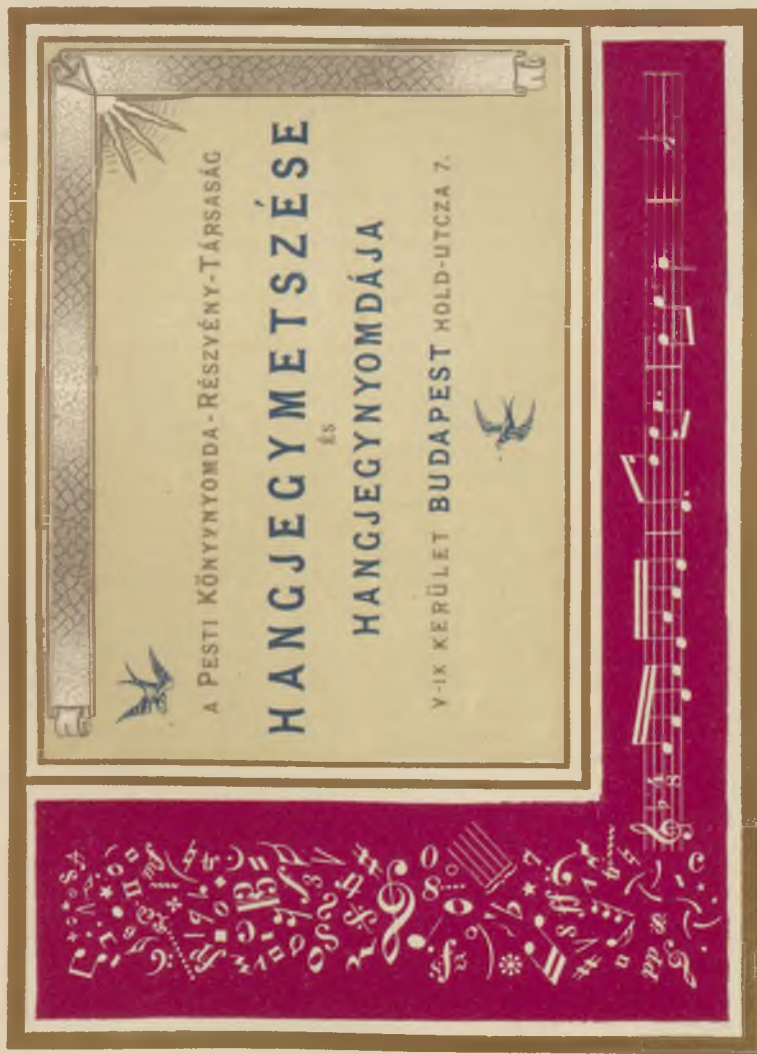
A táncokat *Grünwald J. ur*
szívességéből rendezti.

Köszönetnyilvánítások Szekőre

JELMEZ *
* ESTÉLY

1892

tapasztalni. A mérlegek elég jól vannak szedve, a betűk helyesen választva, csupán a beosztás hagy némi kívánni valót fönn. Így például az egyikken fölül körülbelül 12 ciceró margó van, míg alul alig hat. Egyiken sem áll arányban a sorok közötti tér a köröskörül levő nagy hézaggal; tehát kissé tágasabban a sorokat egymástól, a hol ezt a hely megengedi! A két hullámvonal és közte az azuré — mint választóvonal — nyugtalanítja a szemet: jobb ide egyenes vonalakat alkalmazni, melyekhez jobban simulnak a többi vonalak is. Az összegezésnél pedig nem eléggé ajánlhatjuk mindazoknak, a kik nem így tesznek, hogy a *fekete vonalakat keresztülfuttassák* és a finom vagy duplalinom vonalakat törjék; hisz ez alig pár percnyi különbség a munkában és a szemlélőre mennyivel jobb hatással van. A »Theater-Dilletanten-Club« meghívójához kissé díszesebb betűket kellett volna választani és a körzetnek használt három nagy és egy kisebb virágcsokorból egy is elegendő lett volna a négy sarok valamelyikébe illesztve. Így — több hely jutván a szövegre — szedése inkább sikerülendett. A jóból különben mindig elég a kevés is.

Halálozás. Január hó 23-án hunyt el Mödlingben, Bécs mellett, Fasel Károly 77 éves korában. A boldogult művészeti kivitelű szedései által, a melyek műnyelven »Stigmatypia«-nak nevezettek el, európai hírnevet szerzett magának s csak kevés szaktárs lehet, ki ne ismerné mesterileg készült műlapjait. Fasel volt a pontokkal és léniákkal való műszedésnek első művelője és megalapítója; munkái, t. i. a szedés maga, annak idején ki voltak állítva a párisi és bécsi nemzetközi tárlatokon és azokért mindkét helyen a nagy arany érdemmel tüntettetett ki, és méltán, mert Fasel alkotásai által új irányba terelte az accidentia-szedést és magasabb színvonalra emelte azt. Pont-rendszeren alapuló szedéséhez a szükséges különböző erősségű pontokat negyedpedit nagyságra az öntök Fasel utasításai szerint készítették; szintugy megalkotta magának a lénia-szedéshez való anyagot is a legfinomabb vonalakig, jó részben sajátkezűleg simogatván és csiszolván azokat a kellő fokozatokban. Fasel hazánkban volt s 1815. február hó 16-án született Nagylózsban (Sopron megyében); a betűszedés mesterségét, melyben a szó teljes értelmében mesterré nőtte ki magát, 1830—35-ben tanulta részben Pozsonyban, részben Pesten a jó hírű Landerer-üzletben s habár állandó lakhelyül Bécsre választá, mégis köztünk, Magyarországon is sűrűn forgolódott, mert termékeit személyesen bocsátotta árúba, városról városra vándorolva azokkal s fölkeresve a művészetünk iránt fogékony szaktársakat. Fasel elhunytával a nyomdászat egy kiváló és hivatott képviselője dőlt ki, állandó emléket hagyva maga után munkáiban.

Az alumínium, ezen újabb időben annyira felkapott új fémnem, a nyomdászati iparban is kezd tért foglalni. Így legközelebb a jó hírű berlini *Berthold H.* cég sorzókat hozott forgalomba, melyek e fémből előállítva, úgy könnyűségük, mint tartósságuk által válnak ki. — Neuhausenben (Svájcban) az *Aluminium-Industrie-Actien-Gesellschaft*, mely Európában legelőször kezdte kultiválni e fémnek iparcikkékké való feldolgozását, most alumínium-lemezeket állít elő, melyek litografiai nyomásra kitűnően alkalmasak és pedig ugy vésésre, mint tollrajzhoz. A Zürichben és Nürnbergben ez irányban tett kísérletek sikerülteknek állítatnak. Észak-Amerikában szintén kedvező eredményeket értek el ily lemezekkel.

A *Berger* és *Wirth-féle* lipcsei festékgyár beküldötte nagy ajánlási tábláját, mely litografiai kivitelben igazán pompás képet tár a szemlélő elé. A legkülönbébb, szebbnél szebb színárnyalatok felette ügyesen, mondhatni művészién vannak csoportosítva a táblának originalis rajza által, melynek főcsoportját törpék képezik, kik üde szépségű virágok között színes golyók fúvásával, festéshez való

előkészülettel stb. foglalkoznak. E csoportzat alatt, a cég címe által elválasztva, a gyári épületek szép csoportozata látható; az egész tabló pedig alul-felül czinklemezekkel ellátva, felfüggeszthető, s mint ilyen, igazi díszét képezheti bármely helyiségnek. Ugy a kompozíció, mint a kivitel, rajzban és litografiai nyomásban egyaránt, a grafikai művészetek legmagasabb fokán áll s fennen hirdeti a németországi litografiai műnyomás magas fokú fejlettségét, valamint az ajánló festékgyár által készített festékanyagok kitűnőségét.

Nemzetközi nyomdász-kongresszus fog tartatni a f. év augusztus havában Bernben, melynek programját annak idején közölni fogjuk.

»**Annuaire de l'Imprimerie 1892**« cím alatt megjelent *Muller* (recte Müller) *Arnold* párisi hazánkban szerkesztése és kiadásában a francia szaktársak évkönyvének második folyamata. Kiállítása tiszta és egyszerű; a szöveg rendezése csak annyiban tér el a mi évkönyveinkétől, hogy a hirdetményeket tartalmazó lapok a szöveg lapjai közé vannak szétszórva elhelyezve és más színű (zöld) papirosra nyomva. Egy fototypia útján előállított műlapon a francia, belga és svájcz nyomdászati szaklapokat találjuk csoportosítva; e lapok közül megemlítendő a »La Compositrice, Organe des travailleurs du livre« című, mint a francia női szedők hivatalos közlönye. Megjelenik Franciaországban, Belgiumban és a Svájcban összesen 36 szaklap; ezek közt kettő, u. m. a »Helvetische Typographia« és a »Schweizer Graphische Mittheilungen« német nyelven, egy, az »Internationaler Buchdruckerverband« német, angol és francia nyelven; a többi lap mind francia nyelvű.

Új menu-lapok. Az ebédek adásának mostanabani virágzó szokása mellett nem csekély fejtörést ad a párisi háziasszonyoknak az elmés menu-lap. Mindenki követheti ebben egyéni ízlését, de kérdés, hogy mire a sor rákerül ebédjére, nem előzte-e meg valaki. Egy ismert művész úgy szokott magán segíteni, hogy a menu-lapok tetejére lenyomatja az újságok legfrissebb referáráit sikereiről. Mások Wattenu-féle jeleneteket, trouvillei és dieppei fűrdői epizódokat, vagy valamely új darab főbb szereplőit rajzolatják a menu-lap szélére. A kik angomániát szenvednek, Londonból való és lawn-tennis vagy croquet-játék mellett mulatókat ábrázoló lapokat használnak. Egyszerűbbek a ház úrnőjének monogrammjával vagy kedvencz virágával, s ha egy kitűnőség van a vendégek közt, zöld babérlevéllel díszített lapok. Garçon-ebédekhez kedveltek a legújabb chansonette refrainje, vagy széllel küzdő hölgyecskék, kiknek meglepetett ruhája mutatja, hogy még mindig a fekete harisnya a divatos. Azok a családok, melyeknek tagjai közt festők vagy rajzolóok vannak, minden vendég számára külön menu-lapot készíttetnek, tréfás czélzással valamely gyöngéjükre. Politikai ebédekhez Caran d'Ache éles karrikaturáit szerzik meg, melyeknek méltatása azonban csak a pezsgőnél kezdődik, a mikor a társaság már jó hangulatba jutott. Az arisztokrata családok, mint igazi konzervatívok, még mindig az aranysegélyű kemény lapokat adják a teríték mellé. A család színes címere, vagy pedig ősi kastélyának képe az egész díszítés rajtuk. Kicsit tudományos színezetűek azok a menu-lapok, melyek főző asszonyokat ábrázolnak a világ minden tájáról: egy japáni leányt, ki nemzeti ételét készíti; egy török nőt, ki sóvárogva néz a rizkásás ürühúrsra; egy angol ladyt a lángoló pudding mellett stb.

A női szedők száma Franciaországban folyton szaporodik és ma már — a J. f. B. szerint — csak a Seine departement-ban 4000 szedőnő van; legújabbban Algierban is nyitottak szedőnő-iskolát.

Az olasz nyomdaipar nagymérvű pangásáról olvasunk a külföldi szaklapokban. Már a nagyobb forgalmi közpon-

tokban is kevés a munka, a kisebb városokban azonban teljesen hiányzik, mert könyvek ily kisebb helyeken nem nyomtatnak, az accidens-munkabani megrendelés pedig alig több a semminél, minek oka az egyéb üzletekben beállott rendkívüli hanyatlásnak tulajdonítandó. Azon néhány nyomdában, hol még némi munka van, ott nagyrészt iskolakönyvek és egyéb nélkülözhetetlen nyomtatványok előállításával foglalkoznak. — Munkapangásról panaszkodnak különben a francziák és németek is. — E panaszokkal szemben örömmel konstatálhatjuk, hogy hazánkban és speciell a fővárosban, meglehetősen élénk jelenleg a munkamenet, mit bizonyít az is, hogy Budapesten mostanság tudomásunk szerint igen kevés a munkanélküli szedő.

Az Athenaeum kézi lexikonának 7—9. füzetei is megjelentek, mind a három füzet szép és értékes mellékletekkel. A szöveg a British Museum—Degradatio közti anyagot öleli föl, élénk, tanulságos és praktikus földolgozásban, úgy, hogy a füzetek átlapozása után is elmondhatjuk, hogy mennél előbbre halad a vállalat, annál szembetűnőbbé válik hasznavehetősége. Ajánljuk újlag is a szaktársak figyelmébe.

HIVATALOS RÉSZ.

ÉRTESETÉS.

A »Könyvnyomdászok Szakköre« vasárnap, február 21-én, délután 3 órakor, az anyaegylet nagytermében (Stáhly-utcza 1.)

HAVI FÖLÖLVASÓ ÜLÉST

tart.

TÁRGYAI:

- Heller Ignác:* Az 1892. évi disznaptárak.
Firtinger Károly: Két régebbi pesti nyomda története.
 Folyó ügyek tárgyalása.
 Szakkérdések benyújtása.
 Netáni indítványok.
Budapest, 1892. évi február hóban.

A választmány.

A fölölvasásra nem tagok is szívesen láttatnak, mint vendégek.

III. havi fölölvasó-ülés 1892. évi január hó 31-én az anyaegylet helyiségében.

Ács Mihály t. elnök üdvözlő a szép számban megjelent hölgy-és férfi-közönséget és a III. havi fölölvasó-ülést a következő szavakkal nyitja meg:

Tisztelt uraim, igen t. hölgyek!

Mikor pár héttel ezelőtt, reményvel eltelve Körünk virágzása és annak fejlődése iránt, utoljára szólunk e helyről: nem hittük, hogy éppen a ki e virágzást leginkább hangsúlyozta s kinek a fejlesztésben oly nagy része leendett, annak halálát kell konstatálnunk. Erdemdús elnökünk, Kleinmann Frigyes, ki nemcsak a tisztségben, de munkakedv tekintetében is előkelő helyet foglalt el közöttünk, nincs többé!... Halála, bár az összes nyomdásztársadalomra nagy veszteség, de közöttünk, e Körben, valóban pótolhatatlan őr hagyott maga után. Gyöngye szervezete mellett is váratlan volt e csapás s választmányunk a lesújtó hír vétele után részvétének adott kifejezést a gyászoló család előtt, a Szakkör nevében külön gyászjelentésben is tudatta a veszteséget s koszorút helyeztet a ravatalra, hervadandó virágokat hervadhatatlan érdeméért. Fölkérte továbbá t. Bendtner urat, mint arra leghivatottabbat s mint a kit a dolgozókhoz sok évi benső kötelek csatoltak, hogy a mai ülésben kegyeletünknek egy felolvasás keretében kifejezést adjon.

E szomorú tények elősorolása után fölkérem tehát t. Bendtner urat, szíveskedjék fölölvasását megkezdeni.

A kegyeletes tetszéssel fogadott emlékbeszéd után elnököl megköszöni Bendtner urnak szíves fáradozását és dolgozatának a Grafikai Szemlében való közzétételére leendő szíves átengedését kéri, mit fölölvasó a legnagyobb készséggel tett meg. Őt percznyi szünet után Tanay József tagtársunk olvasta föl Imreh Sándor Körünk t. tagjának »Visszaemlékezések« című dolgozatát, mire elnököl az ülés nevében egy a beküldőnek, mint a felolvasónak köszönetét nyilvánítja.

Gelberger Mihály titkár a mult havi ülés óta történetekről a következőket jelenti:

A decemberi fölölvasó-ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére Vecsery Lajos tagtárs kérését föl. — A január 20-án tartott ülés alkalmával vette a választmány a lesújtó hírt, mely Körünket Kleinmann Frigyes érdemdús elnökünk halálával érte. A választmány érzett fájdalomának jegyzőkönyvéleg adott kifejezést, az esetről külön gyászjelentést adott ki és a ravatalra díszes koszorút helyeztet. A ravatal fölött búcsúszóval titkár bizatot meg és a január 31-én tartandó havi ülésen nehaj elnökünket méltató emlékbeszéd tartására Bendtner József ur kérését föl. — Az állandó körhelyiségről még mindig nem jelenthetünk bővebbet, a mennyiben az költséges volta és alkalmas helyiség nem létben igen nehezen valószínűsíthető meg. — Febr. 14-én a Wassermann-helyiségben jelmezes farsangi estély rendeztetik, a meghívók a Kör tagjai részére a napokban lesznek szétküldve. Idegenek részére személyleg 80 kr., családjegy 1 frt 60 kr., este a pénztárnál előbbi 1 frt, utóbbi 2 frt. — A választmány a hitelszövetkezetenél újabb 5 darab részvény jegyzését határozta. — Évkönyvünk úgy a tagok, mint az előfizetők részére szétküldtetek és örömmel jelezhetjük, hogy daczára annak, hogy az idei kiadvány árát leszállítani voltunk kénytelenek, még sem fog deficizzel zárulni. — A Részvény-nyomda és Brózsza. Ottó ur az évforduló alkalmából Körünket egy-egy naptárral tisztelték meg.

Pénztári kimutatás 1891. december hóról. Bevétel: Áthozat a mul hóról 593 frt 88 kr., öt hitelszövetkezeti részvény 25 frt, tagsági járulékokban befolyt 64 frt 20 kr., szakirodalmi alap 489 frt 60 kr., összesen 1172 frt 68 kr. Kiadás: Különfélékre 42 kr., készpénz a hó végén 657 frt 66 kr., öt hitelszövetkezeti részvény 25 frt, szakirodalmi alap 489 frt 60 kr., összesen 1172 frt 68 kr.

E jelentés észrevétel nélkül tudomásul vétetett.

A Körbe beléptek: Hönig Lajos, Kovács Gyula, Stark Lipót, Kaufmann József, Nagy Sándor, Panker Sándor, Beck Lajos, Grün Ignác, Cudlin Ferencz, Lamberger Ignác, Pringyes Ferencz, Sándor József, Fauszecz Károly, Wendler Károly, Hebalik János, Gáll Károly, Deutsch Mór, Filach Géza, Ochs János, Melczér Oszkár, Nagy Béla, Osteadal József, Téri Sándor, Stibinger Henrik, Appel Ede, Baura Emil, Bernáth Kálmán, Bujnovszky Rezső, Bresinger Lajos, Farkas Ambrus, Genda József, Herz Izidor, Hizsa Pál, Iby Győző, Lévay Pál, Stüft Ferencz, Schmidt Mihály, Scholtz János, Zsiga Béla.

A Körből kiléptek: Westwalevits Antal, Fuchs Zsigmond, Szibera Imre, Putz József, Kollmann József, Szandner József, Kaszlet József, Werth László, Engel Tóbiás, Scholcz János, Medetz Gusztáv, Wachtler Károly, Sonnenfeld Jónás, Gyulai N. Sándor, Faludi Mihály.

Hátralék miatt töröltettek: Mészáros László, Schulze János, Urbán János, Salzmann Lajos.

Szakkérdés nem nyújtott be.

A netáni indítványok során Firtinger Károly tagtárs ajánlja a választmányának az Imreh Sándor t. tag »Visszaemlékezések« című dolgozatában említett fasajtó megszerzése iránti lépések megtételét. A havi ülés helyesléssel vette Firtinger tagtárs fölszólását és a választmány a kellő lépéseket megteszi.

A III. fölölvasó-ülés napirendje ki lévén merítve, elnököl a szép számban megjelentek szíves érdeklődését megköszönve, az ülést bekezeszi.

Január hóban a tagsági illetékeket a következő üzletek küldték be: Athenaeum 16.20, Brózsza 1.60, Deutsch és Czettel —.80, Légrády 1.60, Poldini 1.60, Orsz. Ért. 2.—, Posner 2.40, Neumayer 3.—, Részvény 21.—. — Egyes tagoktól befolyt: Feldmann I. P. —.40, Schornstein Jakab —.40, Link József —.40, Gelberger M., —.40, Hermann B. —.40, Stalla M. —.40.

Értesítés. *Kurzeuil Frigyes* fényképész (Dorottya-utcza 11. szám) Körünk tagjainak és családtagjainak fényképek készítésénél az alább feltüntetett rendes árszabályából 33%-nyi engedményt ad, mit azzal hozunk tudomásra, hogy e kedvezmény igénybevételénél mindenkor a tagsági jegy mutatandó fel igazolásúl. — A rendes árszabály a következő: 12 db. Mignon-kép 3 frt, 6 db. 2 frt (csakis felnőtteknek); 12 db. visit-kép 7 frt, 6 db. 4 frt, 3 db. 2 frt 50 kr.; 12 db. kabinet-kép 14 frt, 6 db. 9 frt, 3 db. 6 frt; 12 db. Makart-kép 20 frt, 6 db. 12 frt, 3 db. 9 frt; 12 db. boudoir-kép 25 frt, 6 db. 14 frt, 3 db. 10 frt.

Körünk t. tagjai kéretnek, hogy a tagsági illetékeket pontosan fizessék a házipénztárnokoknak, s hogy hátralékaikat is törlesszék. A ki két hónapi illetékkel hátralékban van, lapot nem kap. — Egyszersmind a házipénztárosokat is kérjük, hogy a tagsági illetékek behajtásánál szigoruan járjanak el, s hogy az illetékeket a hó 8—10-ig mindenkor szállítsák be *Rencsisovszky F.* pénztárnokhoz (Hold-utca 7.)

A lap szétküldését illető reklamációk *Gelléri Mihály* urhoz, mint a lap adminisztrátorához (Pesti részvénytnyomda, Hold-utca 7.) intézendők.

A »GRAFIKAI SZEMLE«

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

egész évre 2 frt, félévre 1 frt.
Egyes szám ára 20 kr.

Az egyes számok nyomdankénti elárúsításával a fővárosban *Kubin J.* colporteur van megbízva.

HIRDETÉSEK ÁRA:

egész oldal 12 frt, féoldal 7 frt, negyed oldal 4 frt, nyolczad oldal 2 frt 50 kr.

Tizenkétszeri közlésnél 30, hat-szori közlésnél 15% engedtetik.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V. ker., Hold-utca 7. sz.

Kiadó-tulajdonos: a »Könyvnyomdászok Szakköre«.

Felölös szerkesztő: *TANAY JÓZSEF.* * Főmunkatárs: *BAUER JÁNOS M.*

A hirdetések merkantil-festéke Pusztai és Társától. — Szövegírás az Első Magyar Betűöntőde-Részvény-Társaságtól.

ELADÓ egy »Andreas Hamm«-féle frankenthali »Pro-Patria« 5 éves gyorsajtó, 35¹/₂—46¹/₂ cm. belső rámanagysággal, kézi- és láb-hajtásra berendezve, mely a legfinomabb nyomtatványok előállítására is alkalmas. — Bővebb értesítést ad *Molnár Mihály* nyomdatulajdonos, Nagybányán.

A GRAFIKAI SZEMLE

I. (1891.) ÉVFOLYAMÁHOZ

DÍSZES BEKÖTÉSI TÁBLÁK

aczéllék és vörös színben megrendelhetők
a kiadóhivatalnál (V., hold-utca 7. sz.)
60 kr-ával. Vidékre 67 kr.

**CLICHÉKET
FÁBAMETSZVE
KÉSZIT**

PUSZTAI PÁL

**LEGOLCSÓBB
ÉS
LEGSZEBB
KIVITELBEN**

BUDAPEST,
VII. ker.
SZIV-UTCA 20 SZ.

Megjelent és a lapok kiadóhivatalánál kapható (helyben 60, vidékre 67 kr.) a

Magyar Nyomdászok

Évkönyve

1892. ÉVI
VII. ÉVFOLYAMA

Az 1887—1891. évfolyamok ára együttesen megrendelve 2 frt és postaköltség.

FAMETSZŐ-INTÉZET

SMOLKA VILMOS

BUDAPEST

VII. IZABELLA-UTCZA 3b.

Ajánlja magát bármiféle fametsző-munkák gyors véghezvitelére.

GAWLITZA J.

BÉCS

IX. FERSTELGASSE 5. A FOG. TEMPL. MÖGÖTT

Betü- és tömöntőde, galvanoplasztika

BERTHOLD H.
rézlénia-gyárának egyedüli képviselője az osztr.-magy. monarchiában.

A 20 év óta legjobb hírnévnek örvendő

THE EXCELLENT
angol hengeranyag raktára.

Nyomdai berendezések a legrövidebb idő alatt, gépekkel és minden eszközökkel együtt.

WEINWURM ANTAL
fényképész,
első magyarországi chemi-
graphiai műintézete.
Budapest, Károly-u. 3.

Készít mindennemű
horganyedzesű duczot
autotypia, phototy-
pia, chemigraphia és
chromotypia útján.
Alaprajzok, térképek,
hálózatok
fotolitho-
grafia út-
ján a leg-
jutányo-
sabbban s
ponosan
szícszorosi-
tatnak.

*Külön beren-
desés háson
kivül tisz-
tífelvételre.*

FESTÉKGYÁR

Alapítási év 1818.

Ch. Lorilleux & Cie
Rue Suger 10. PARIS Rue Suger 10.

RAKTÁR BÉCSBEN:
Gutenberg-Haus, Gebrüder Geel
IX., Liechtensteinstrasse Nr. 8.

Könyv-
és könyomda
festékek

GYÁRAK:
PUTEAUX ÉS NANTERRE.

ÁLLAMILAG KEDVEZMÉNYEZETT

Telephon 270

Elő Magyar Könyv- és Könyomdai

Festék-Gyár

Telephon 270

A TEMESVÁRI KIÁLLÍTÁSON EZÜST ÉREMMEL DÍJAZVA.

KURZWEIL, JÁNOS ÉS TÁRSA

V., HOLD-UTCZA 25. BUDAPEST V., HOLD-UTCZA 25.

Ujság-, mű-, illusztráció-, díszmű- és mindenféle
színes festékek, kenecék, bronzok.

VEGYMŰSZAKI ÉS VEGYÉSZETI TERMÉNYEK KÉSZÍTÉSE.

*

«Patent» gelafin-hengeranyag stb.

BETÜÖNTÖDE ÉS TÖMÖNTÖDE

Folytonos készletben tart szerb és héber betűket, körzeteket és ki-zárásokat, nyomdai szerelvén-yeket, betűszekrényeket és állványokat, a leg-gyorsabban készítve és legjobb minő-ségben kiállítva

FISCHER ES MIKA

Budapest, király-utca 83.

Nagy válasz-téket tart a legkülön-félébb czélsruű és divatos

KÖNYV-ÉS CZÍMIRÁSOKBÓL.

Elvállal igen jutányos áron egész nyomdai berendezéseket.

ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS BUDAPEST 1885

KÖZREMŰKÖDŐI ÉREM JELŰ TAJÉKÉPFELVÉTELEKÉNT

ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS BUDAPEST 1885

KÖZREMŰKÖDŐI ÉREM JELŰ REPRODUKCIÓKÉNT

ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS BUDAPEST 1885

KÖZREMŰKÖDŐI ÉREM JELŰ REPRODUKCIÓKÉNT

ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS BUDAPEST 1885

KÖZREMŰKÖDŐI ÉREM JELŰ REPRODUKCIÓKÉNT

Plösch György

Fényképészeti műintézet

BUDAPEST

N. havami utca 18. sz. 1st emeleten

Ehával mindenemre fénykép-felvételeket, fényképezőgépeket, négy pár mű-és tananyagot, s. a. l.

PHOTOLITHOGRAPHIA, CZINKOCGRAPHIA, FÉNYNYOMAT, AUTOGRAPHIA, FÉNYMASOLAT

KÖZREMŰKÖDŐI ÉREM JELŰ PHOTOGRAPHIAKÉNT

ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS BUDAPEST 1885

KÖZREMŰKÖDŐI ÉREM JELŰ PHOTOGRAPHIAKÉNT

ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS BUDAPEST 1885

KÖZREMŰKÖDŐI ÉREM JELŰ PHOTOGRAPHIAKÉNT

A FRANKFURTI FLINSCH-FÉLE BETÜÖNTÖDE VEZÉRKÉPVISELŐSÉGE.

Állandó nagy raktár gépek, festékek és minden nyomdai felszerelésben.

NYOMDAI SZAKÜZLET

PUSZTAFI ÉS TÁRSA

Nyomdai berendezések jutányos áron gyorsan eszközöltetnek.

SAJÁT KÉSZITMÉNYEINK: Névjegy-, eljegyzési-, esketési és minden e szakba vágó kártyák a legváltozatosabb kivitelben.

HUBER MIHÁLY

MÜNCHENI KÓ- ÉS KÖNYVNYOMDAI FESTÉKGYÁRÁNAK RAKTÁRA.

BUDAPEST

AKADÉMIA-UTCZA 6.

Ajánlja magát minden nagyságú teljesen felszerelt (complett)

TÖMÖNTŐDÉK BERENDEZÉSÉRE

és

TÖMÖNTŐ-GÉPEK

elkészítésére.

August Siegfried

NÜRNBERG-BÉCS

GYÁR:

BÉCS, MAXIMILIANSTRASSE 14. SZ.

Legújabb és legcélszerűbb eszközök.

LEGJOBB AJÁNLATOK.

Mindennemű műszaki tanácsok nyújthatnak.

*
Arjegyzékek díjmentesen.

Rust J. H. és Társa
BETÜÖNTÖDEJKE ES MŰSZAKI GYÁRA
BÉCS, V. KERÜLET, GRIESGASSE 10.

Nyomdai teljes felszerelések, bármín nyelvű betűk, körzetek, ékítmények, rézliániák és vignetták. Mérsékelt árak. * Többszörösen kiilntetve. * Szolid kivitel.

RAKTÁR és IRODA: BÉCS, I., KOLOWRATRING 9. SZ.

Könyvnyomda-festék.		Másolófestékek		Színes festék.		Selyemzöld, süvegben,	
	100 kg frt/kr		1 kilo frt/kr		1 kilo frt/kr		1 kilo frt/kr
a) Gyorssajtóknak.		lila, kék, fekete, vörös		KB- és könyvnyomdáknak.		4 árnyalat	
CIII Hírlapfesték	52	Könyvnyomda-festék.		Kárminlak 1	48	Selyemzöld, poralakban,	
CIH »	60	Kézi- és gyorssajtóknak.		» 2	36	4 árnyalat	
CI »	68	Gravirfesték II.		» 3	24	Chromoxyd-zöld, legfin.	
BIII Könyvfesték	76	Tollfesték I.		Geraniumlak 0	24	» valódi olivzöld	
BII »	84	Krétafesték III.		» 1	20	Ultramárinkék 1 süv.-ben	
BI Accidensfesték	90	» II.		» 2	16	» 2 »	
AIII Illusztráció-festék	120	» I.		» 3	12	» 3 porban	
AII »	170	Átnyomó festék		Florentini lakk 1	4	Kobaltkék, legfinomabb	
AI »	250	Ércnyomó festék II.		» 2	3	Párisi kék	
	1 kilo	» I.		Rózsaszínű krapplak 1	16	Milori kék világos és sötét	
AO Disznyomáshoz	4	Kenczék.		» 2	10	Seplabarna	
AOO »	6	Könyv-, kő- és ércnyomáshoz.		Kárminczinóber 3 árnyal.	4	Terra di Sienna	
AOOO »	8	Gyöngye		Czinóber-utánzat	2	Mahagonibarna	
b) Kézi sajtóknak.		Középerős		Antikármin	8	Kremsi fehér	
CCH Könyvfesték	80	Erős		Lila, kék v. vörhenyes 1	24	Hófehér	
CCI »	1	Aranyfüst-keneze		» 2	16	<i>Finom színes festékek kencsében törve, körülbelül 25%-al olcsóbbak.</i>	
BBIII Accidensfesték	120	Ércnyomáshoz		» 3	12	Bécsi hengeranyag.	
BBII »	160			Chromsárga, vegy. tiszta, 4 árnyalat, süvegekben	3	3. sz. Igen szilárd	
BBI »	240			Chromsárga, vegy. tiszta, 4 árnyalat, darabokban	2	2. » Szilárd	
AAIII Illusztrációknak	3			Cadmiumsárga, 2 árnyal.	24	3. » Crème	
AAII Finom »	4			Ockersárga, 4 árnyalat	2	100 kg	
AAI Disznyomáshoz	6					150	
AAO Glaçépapír-nyom.	8					150	

Árak Bécsben fizetendők 3 óra vagy készpénzben 2% sonto. Hordók ingyen, dobozok eredeti árakon.

Karl Krause Leipzig.

Főképviselet
Ausztria-Magyar-
ország részére:

PAUL DECKERT

WIEN

III. Löwengasse 40.

Fénynyomatok

gyorsajtók berendezésével

Czinkográfia

Divald Károly Fiai
MŰINTÉZETE
Eperjes

Részületek:

Fototypia.

Autotypia.

Chemigrafia

Központi iroda:

Budapest, Károly-körút 22.

Árak julányosak.

Minták kívánatra ingyen.

382. sz.

GANZ és TÁRSA

VASÖNTŐ

ÉS GÉPGYÁR RÉSZV.-TÁRSULAT

BUDAPESTEN.

Különleges gyártmányai:

GÁZMOTOROK,

álló vagy fekvő, egy vagy két hengerrel, melyek következő előnyökkel bírnak: olcsó ár, igen kevés gáz-fogyasztás, a tolattyú elhagyása, kis térfogat, csekély súly, nyugodt s egyenletes járás, javítás csak ritkán fordulhat elő s ez is igen egyszerűen és könnyen eszközölhető.

→ TURBINÁK ←

a helyi viszonyok szerint szerkesztve.

TRANSMISSIÓK

(közlőművek) és mindennemű építési és gépészeti munkák.

Electromos világítási berendezés és erőátvitel nagyobb távolságra is, saját kipróbált rendszerük szerint.

Papírvágó Gépek,

Simitó Sajtók * Könyvkötő-Sajtók * Simitó Hengerművek

LYUKASZTÓ- (PERFORIROZÓ-) GÉPEK,

Papírlemez- és Carton-Öllők,

ARANYOZÓ-GÉPEK,

Könyvgerinczsajtoló- Gépek

stb. stb.

Budapesti képviselők:

MÜLLER TESTVÉREK

V. ker., Nagyköröna-utca 3.

GÉPGYÁRSOK

JEANRENAUD

BÉCS & COMP.

X. Himbergstr. 47.

Egész Nyomdai Berendezések

jutányosan és gyorsan

fogaņatosittatnak.

Első Magyar

Betüöntőde

Részvény-
Társaság.

BUDAPEST

VI. ker., Dessewffy-utca 32., saját házában.

**

Folyton dús raktárt tart magyar, német, horvát, szerb román és
bolgár ékezetű

Könyv- és Czimirásokban

továbbá

KÖRZETEK ÉS KIZÁRÁSOK

a legkülönfélébb ékítmények

ÉS EGYÉB

NYOMDAI FELSZERELVÉNYEK BEN

Galvanoplastika. * Tömöntőde.

Nyiregyháza. Jóba Elek. Piringer János.	Resicza. Eisler József. »Reschitzaer Zeitung«.	Szamos-Ujvár. Gör. k. püspöki nyomda. »Auróra« nyomda.	Szerencs. Simon J. Szigetvár. Schlesinger J. Szilágy-Somlyó. Bölonyi Sándor.	Turóc-Szt.-Márton. Magyar nyomda. Részvény-nyomda.
Nyitra. Neugebauer Anna. Reichele Lipót. Schempek és Huszár.	Rimaszombat. Gyórfy Pál. Szűcs László. Rábely Miklós.	Szakolcza. Skarnitzl örökösei.	Szarvas. Sámuel Adolf. Szikes Antal. Sápszky János	Ujpest. Kaczander és Fuchs.
Oravicza. Kehrer C. Wunder Károly.	Rozsnyó. Kovács Mihály.	Szász-Régen. Burghard R. Sebesch Károly.	Szolnok. Bakoss István. Fuchs Lipót. Hay Fülöp. Szolnoki Híradó.	Ujvidék. Fuchs Ágoston. Fürst, Weinberger és Reitzer. Miletics Szvetozár. Pajevics Arzén. Popovics testvérek. Popovics és Jociés.
Orosháza. Veres Lajos. Altsjtädter M. J.	Rózsashegy. Salva Károly.	Szász-Sebes. Stegmann J. Winkler Vilmos.	Szombathely. Bertalanffy J. Gábrriel A. Kramer M. Seiler H. özvegye.	Ungvár. Fésüs József. Gellisz Miksa. »Kelete« nyomdája. Polacsek Miksa.
Ó-Becse. Löwy Lajos.	Salgó-Tarján. Fiedler A.	Szászváros. Fuhrmann R. »Minerva« nyomda.	Tapolcza. Löwy B.	Ujverbász. Berkovics Márk fiók- nyomdája.
Ó-Kanizsa. Schwarz A.	Sárvár. Jakoby Bálint.	Szatmár-Németi. Molnár J., Nagy L. »Szabadsajtó« nyomdája.	Tasnád. Turóczy Zsigmond.	Vác. Mayer Sandor.
Ó-Orsova. Handl József. Orsovai könyvny. részvt.	S.-A.-Ujhely. »Zempléne« nyomdája. Löwy Adolf. Landesmann es társa.	Szeged. Bába Sándor. Endrónyi Lajos. Engel Adolf. Várnai Lipót.	Tata. Engländer Jakab. Kopasz J. özvegye.	Vág-Ujhely. Horovitz Adolf.
Paks. Rosenbaum Márk.	Sárospatak. Ev. ref. főisk. nyomdája.	Szeghalom. Iij. Kiss Ferencz.	Temesvár. Csanádmegyei nyomda. Délmagyarországi szövet- kezeti nyomda. Freund Gyula. Magyar Testvérek. Stéger Ernő. »Posaune« nyomdája. Uhrmann Henrik. Veres Samu. Weisz J. Stern Gusztáv.	Versecz. Wettl és Veronits. Kirchner J. özvegye. Kassanovits M. Füger Ida.
Pancsova. Beck Imre. Jovanovics Testvérek. Kozanics és Popovics. Wittigschlager C.	Segesvár. Jördens Testvérek. Horeth Frigyes.	Szegzárd. Báter János. Ujfalussy Lajos.	Tisza-Füred. Löw Samu.	Veszprém. Krausz A. Fla. »Petőfi« nyomda.
Pápa. Goldberg Gyula. Nobel Ármin. Reform. főisk. nyomda. Schossberger G. L.	Selmeczbánya. Jörges A. özvegye.	Székelyhid. Ember Gyula. Kohn Sámuel.	Tolna. Selly József.	Zala-Egerszeg. Tahy Róza. Breisach Samu.
Pécs. Engel Lajos. Lyceumi nyomda. Taizs József.	Sepsi-Szt.-György. »Jókai« részv.-nyomda.	Székesfehérvár. Márián Gy. »Pannonia« nyomdatárs. Singer E. Számner Imre. Számner Kálmán. »Székesfeh. és Vidéke« ny. Kaufmann Fáni.	Tolna-Szántó. Szabó Miklós.	Zenta. Schwartz Sándor. Klenóczy és Biró. Biró János.
Pécska. Ruber István.	Siklós. Löwy Miksa. Harangozó és Pandurovits.	Szentcsanak. Balázsovics Norbert. Sima Ferencz. Stark Nándor.	Tolna-Tamási. Jeruzsálem Ede.	Zilah. Seres Samu.
Perjámos. Pirkmayer K.	Simontornya. Jeruzsálem E.	Szenicz. Bečo János és Tsa.	Topolya. Schwarz M.	Zólyom. Nádossy G.
Pozsony. Angermayer K. Brég János. Alkalay Adolf. Löwy Dávid. Stampfel, Éder és társa. »Westungarischer Grenz- bote« nyomdája. Wigand K. F.	Sopron. Breiner E. Litfass Károly. Romwalter K. és Fia. Rónai Frigyes.	Szered. Stern Dávid.	Torda. Nobel Móricz.	Zombor. Bittermann A. Muzsik A. Obláth R.
Putnok. Gaertner Ignác.	Stájerlak. Rose V.		Török-Szt.-Miklós. Fuchs Jakab.	Zombolya. Kaufmann F.

HORVÁT- ÉS SZLAVONORSZÁGBAN.

Belovár. Fleischmann F.	Illók. Wortmann A.	Petrinja. Pirnat A.	Varasd. Platzer J. és fia. Stifler J. B.	Fischer F. Granitz Ignác. Hühn Gyula. Kralj Gy. Kugli és Deutsch. Scholz és Kralj. »Národne Novine« ny.
Broód. Schuhmann H.	Kaproncza. Lostinđer.	Pozsega. Klein Lipót.	Vinkovce. Trumič Szilárd.	Zengg. Luster Henrik.
Buccari. Desselbrunner R.	Karlócza. Pavlovics K.	Ruma. Wagner J.	Virovitica. Habianec A.	Zimony. Grabovačky M. Sopron J. C. Baics S.
Diakovár. Egyházmegyei nyomda.	Károlyváros. Hauptfeld K. Prettner J. N.	Sziszek. Fanto Adolf. Jünker H.	Vukovár. Jancsik E. Kiefer N.	Zsid. Maukovics P.
Eszék. Laubner Károly. Pfeiffer Gyula. Schaffer Alajos.	Kőrös. Neuberg Gusztáv.	Susak. Lukanovics N.	Zágráb. Albrecht K. Brusina Antal. Részvény-nyomda.	
Gospic. Zsuppan M.	Mitrovicza. Trumič K. Trumič M.	Uj-Gradiska. Schiebel A.		

A könyvnyomdász- és betűöntő-segédék egyletei.

Magyarország.

Magyarországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Schlenker Samu; számvívó Steiner Adolf. Egyleti helyiség: Budapest, VIII., Stáhyl-utca 1. Az egylet a központon kívül a következő kerületekre oszlik: **Arad:** Elnök: Varga József; pénztárnok: Lövey Nándor. **Brassó:** Elnök: Goldschmidt Viktor; pénztárnok: Merkl János. **Debreczen:** Elnök: Vértési Arnold; pénztárnok: Török Ferencz. **Győr:** Elnök: Nagy Kálmán; pénztárnok: Fekete Ferencz. **Kassa:** Eln.: Rósa Vikt.; pénztárn.: Nagy Sándor. **Kolozsvár:** Elnök: Ajtai K. Albert; pénztárnok: Gombos Ferencz. **Nagy-Várad:** Elnök: Lang József; pénztárnok: Boneze Tivadar. **Pécs:** Elnök: Taizs József; pénztárnok: Rovatsék J. **Pozsony:** Elnök: Kalteisz J.; pénztárnok: Dirmeier Nándor. **Szeged:** Elnök: Várnai L.; pénztárnok: Popovics Bazil. **Temesvár:** Elnök: Freta János; pénztárnok: Mangold Sándor.

Szaktárs-körök a fővárosban.

Könyvnyomdászok Szakköre.

Aelnök: Gyöngyösi Sándor (Pesti könyvnyomda-részvénny-társaság).

Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők jótékony-sági köre.

Elnök: Concha Károly (Hornvánszky V. könyvnyomdája, V., Arany János-utca 1).

Budapesti gépnesterök és nyomók köre.

Elnök: Hoffmann Kelemen (Hungária-nyomda, V., váci-körül 34. sz.)

Budapesti hírlapszedők köre.

Elnök: Sitté József (Pester Lloyd nyomdája).

Budapesti betűöntők köre.

Elnök: Feldmann I. Pál (Fischer és Mika betűöntődéje).

Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők hitel-szövetkezete.

Aelnök: Schwind Béla (Pester Lloyd nyomdája).

»Ébredés« - dalkör.

Elnök: Tanay József (Pesti könyvnyomda-részvénny-társ.)

»Typographia«-dalkör.

Elnök: Galateo Béla (Államnyomda).

A nagyszabeni könyvnyomdászok egylete.

Elnök: Binder Lajos (Mészáros-utca 47).

Horvát- és Szlavonország.

A horvát-szlavóniai könyvnyomdászok egylete. (Hrvatsko tipografsko druztvo za Hrvatsku i Slavoniju). Elnök: Timet István (Részvénnyomda), Zágrábban.

Ausztria.

Alsó-Ausztria. Az alsó-asztriai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Kaspar Ferencz. Egyleti helyiség: Bécs, VII., Zieglergasse 25.

Bukovina. A bukovinai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Witluk János, Czernowitz, az Eckhardt-féle nyomdájában.

Csehország. A csehországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. »Typografská Beseda«. Elnök: Krunert Károly. Egyleti helyiség: Prága, Smečkagasse 26.

Felső-Ausztria. A felső-asztriai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Herzog János (Wimmer-féle könyvnyomda). Linzben.

Gácsország. Galicziai könyvnyomdász-egyesület. (Towarzystwo drukarzy), »Sila« (Erő), Krakóban. — Könyvnyomdász- és kőrajzoló-egylet (Towarzystwo drukarzy i litografów) »Ognisko« Krakóban. Mindkét egyletnek elnöke: Szyjewszi András, I. egyesületi nyomda. Egyleti helyiség: Ringplatz 12, III.

Karintia. A karintiai könyvnyomdászok, kőrajzoló és könyvnyomók egylete. Az egylet elnöke: Pressien Ferencz (Bertschinger-féle nyomda), Klagenfurtban.

Krajna. A krajnai könyvnyomdászok, kőrajzoló és könyvnyomók egylete. (Družtvo tiskarjev, kamnopicsev in kamnotiskarjev na Kranjskem.) Elnök: Breskvar L. (Blasnik-féle könyvnyomda), Laibachban.

Morvaország. A morvaországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Klima Károly, Thalgasse 5, Brünnben.

Salzburg. A salzburgi könyvnyomdászok betegsegélyző-egylete. Elnök: Reyer Ferencz (Kiesel-féle könyvnyomda), Salzburgban. — A salzburgi könyvnyomdászok önképző-egylete. Elnök: Pelikán János (Pustet-féle könyvnyomda), Salzburgban.

Stájerország. A stájerországi könyvnyomdászok és betűöntők segélyző-egylete. Elnök: Polheim Károly (Withalm-féle könyvnyomda), Grácban.

Szilezia. A sziléziai könyv- és könyvnyomdászok és rajzoló egylete. Székhely: Troppau. Elnök: Dlabaczek Károly, Salzgasse 31. I.

Tirol és Vorarlberg. A tirol és vorarlbergi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Zimmer József (Rauch-féle könyvnyomda), Innsbruckban.

Európa többi országai.

Belgium. Fédération typographique. (Belgisches Bockdrokkersbond.). Elnök: Fleurmann L.

Bulgária. A bulgáriai könyvnyomdászok egylete. (Bilgarsko Typografsko druzstvo.) Elnök: Colakow Tódor, »Drzaven Vestnik« kiadóhivatala, Szófiában.

Dánia. Typografiske Forening i København. Elnök: Peterson V., Bordings Bogtrykkeri, Nybrogade 12, Kopenhága. — Dansk typografisk Forening. Elnök: Rasmussen H. F. (a »Kolding Folkeblad« nyomdájá), Kolding (Jütland).

Franciaország. Fédération française des travailleurs du livre. A központi bizottság székhelye: Páris, 15, Rue de Savoie. Állandó elnök nincs.

Luxembourg. Luxembourgi nyomdász-egylet. (Société typographique luxembourgeoise.) Eln.: Bous Gusztáv, St.-Paulusnyomda.

Németország. A német könyvnyomdászok segélyegylete. Elnök: Döblin Emil, Solmsstrasse 31., III., Berlin SW. — Elzász-Lotharingia könyvnyomdászainak és betűöntőinek segélyegylete. Elnök: Hans Fr., Blygonsstrasse 24, II., Strassburg-Neudorf.

Norvégia. Norsk Centralforening for Bogtrykkere. Elnök: Schulze F. P. »Dagbladet« nyomdájá Kristianiában.

Olaszország. Associazione fra gli operai tipografici italiani per l'introduzione e l'osservanza della tariffa. Elnök: Sgr. Angelo Carugati, tipografia Operaira, Corso Vittorio Emanuele 12—16; egyleti helyiség via Rovello 1. Milánóban.

Orossország. Nyomdásztársaság Rigában. A levelek Wagner Józsefhez, Häcker-féle nyomda, ezimzendők.

Románia. »Gutenbergs«, a nyomdai munkások általános, kölcsönös segélyező-egylete. (Societate generala de ajutor reciproc u lucratorilor tipografici din România.) Elnök: Nicolae Jonescu, Socecu-könyvnyomda, Strada Berzii 136, Bukarest.

Svájc. Svájcezi nyomdász-szövetkezet. Központi elnök: Frank-Lyman Jean Fluntern-Zürichben. — Société fédérative des typographes de la Suisse romande. Központi elnök: Ott Károly, a »Nationale« nyomdájában Chaux-de-Fonds-ban.

Svédország. Svenska Typograförbundet. (Svéd nyomdász-egyesület). Elnök: G. Edin. »Aftonbladet« Stockholmban.

Szerbia. Szerb nyomdászok egylete. (Družina tipografskih radnika u Srbiji.) Elnök: Milan J. Ilić, Belgrádban.

*

A többi egyletek vagy egyáltalán nem, vagy csak részben állnak velünk kölcsönösségben.